

Julius Cezar en Kato

Pieter Langendijk

bron

Pieter Langendijk, *Julius Cezar en Kato*. Erfgen. van J. Lescaijle en Dirk Rank, Amsterdam 1720

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lang020juli01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

*1r

**Opdragt,
aan de E.E. Heeren.**

Mr. PIETER NUYTS.
JACOB VAN DER WAEYEN.
GERARD ROGGE.
PHILIPS VANDER GHIESSEN.
ALBERT VAN DER MERCT.
Mr. WIGBOLT SLICHER E: F:
Regenten van 't Weeshuis.
DE E.E. HEEREN.
JEREMIAS VAN DER MEER.
PIETER VAN WICKEVOORT.
GEORGE BRUYN.
Mr. JAN CASPER HARTSINCK.
Regenten van 't oude mannenhuis.
MITSGADERS DEN HEERE
CORNELIS VAN AKKERSDYK. M: D:

E.E. HEEREN.

Vergunt dat we u den Grooten Kato wyden,
Die door uw' gunst verschynt op 't Schouwtooneel;
Een held, verdrukt in die bedurven' tyden
Toen Rome zich door 't bitter Staatskrakkeel
Van Cezar en Pompeus vindt verraaden;
Een held, die door de orakels van zyn mond,
De wysheid, trouw, en dappere oorlogsdaaden,
Het Vaderland aan zyne deugd verbond;
Een held, die nooit zich zelven wou verheffen
In macht of staat, ten schade van 't gemeen;
Dien tegenspoed noch voorspoed 't hart kon treffen,
En yv'rig voor de vryheid heeft gestreên;
De vryheid, die nog leefde toen hy leefde;
Maar beevend, door een doodelyken schrik,
Wanneer zy zag dat haar beschermer sneefde,
Den geest gaf met zyn allerlaatsten snik,
En Rome liet ten prooij der dwinglandyë
Van Cezar, door wiens onbepaalde macht
De Waereld zuchte in 't juk der slaavernyë,
Eer dat hy wierd rampzalig omgebracht,
Door Brutus list, met drie-ëntwintig wonden,
Ter wraake van 't gestorte burgerbloed.

Des Hemels straf wordt somtyds traag bevonden
Maar treedt in 't eind tirannen in 't gemoed.

Dit Treurspél kon den grooten Prins behaagen
Vorst ORLEANS, REGENT des Franschen Ryks,

De liefde van zyn' koninglyke maagen,
De Rechterhand des Jongen LUDEWYKS.
Wat spel is ooit verçierd met schooner luister?
Die 't ryk beschermt, beschermt ook dit Juweel,
Dat blinken zal, en schitt'ren door het duister,
Zo lang de konst leeft op het Fransch tooneel.

Neemt 't Neêrduits spel in uw'bescherming, HEEREN.
Myn zangster heeft misschien te veel gewaagd:
Maar zy zal zich aan nyd noch afgunst keeren;
Zy is vernoegd indien zy u behaagt,
En 't spel ten nut des Schouwburgs mag verstreken,
Voor honig, in den korf des Ouden mans,
En 't Weesken, dat uw' vleugelen bedekken,
Tot luister van uw' naamen schoon van glans;
Waar onder wy beroemde Stammen vinden,
Vermaagschapt aan het Kapitoel der Stadt,
Wiens scheepsmacht vliegt op wieken aller winden,
En staaft aldus 's Lands vryheid met haar schat.

Lang zie men u de Konst ten Schouwburg queeken,
Tot steun der deugd, en afschrik der gebreken.

E.E. HEEREN.

Uw E.E. Dienstbereiden Dienaar,

PIETER LANGENDYK.

Voorrede.

VEele Liefhebbers der tooneelpoëzy verwonderen zich, dat ik dit treurspél te voorschyn brenge; nademaal men den Kato uit het Engelsch van den Heer Addison, met een goede uitkomst op den Schouwburg ziet vertoonen: maar ik denk dat die verwondering zal ophouden, wanneer zy zullen zien, dat deeze twee treurspelen in schikking en redeneering t'eenemaal verschillen. Veelen hebben van zich gegeeven dat ik het Engelsche spel door dit, zoekte te trotseeren: maar dewyl ik daar zelfs twee bedryven, voor den Heere Angelkot, in berymd hebbe, en aan hem vereerd, om dat het schielyk moeste uitkomen, zoude het eene dwaaze trotseering zyn met myn eigen' schim te vechten. Ik kan ook niet begrypen dat dit het andere benadeelen kan: want twee schilderyen elk van een bezonderen meester, behouden hunne waarde. Verder hebbe ik om den aanschouwer niet in verwarring te brengen, den titel van dit spel veranderd, noemende het, in plaats van Kato van Utika, JULIUS CEZAR, en KATO. Ik zal my niet inlaaten om over het een of 't ander alhier te oordeelen. Dus spreekt de Fransche dichter, de Heer de Champs, zelfs in zyne Voorrede:

Van alle de doorluchtige mannen, die de oudheid ons nagelaaten heeft, om op het tooneel te brengen, is Kato van Utica zonder twyfel een der vermaartste, en, zonder zynen geweldigen dood te rekenen, dien hy zich zelve gaf, om niet onder een tiran te buigen, verschaffen zyne zuivere deugd en strenge zeden schoone voorbeelden aan 't gemeen, die daar van behoorden wel in acht genomen te werden. Dit is geene van die helden die hunne verheffing op het bederf van anderen bouwen; maar een wyze, die zyne grootheid niet als aan de deugd verschuldigd wil wezen. Na het geen men aan Godt schuldig is, is onze eerste plicht het Vaderland te beminnen.

Dit is het geen KATO het meeste ter harte genomen heeft. Gebooren in een hoogmoedig Gemeenebest, heeft hy den haat tot de alleenheersching met de liefde tot de vryheid te gelyk ingezogen; en dewyl de onafhanklykheid de eerste wet van Rome was, koos KATO liever den dood dan de overheersching van Cezar. Mogelyk indien hy onder een opperhoofdige regeering gebooren waare, soude hy dezelve achting voor de onderwerping gehad hebben. En het voorbeeld van KATO, die zich opoffert voor de onafhanklykheid, behoort ons aan te moedigen om 't leven tot dienst en bescherming van onze Koningen te besteeden.

Men behoeft Plutarchus maar op te slaan, en daar in het leven van Kato na te zien, om de zwaarigheid van hem op het tooneel te brengen, te verdryven: wel is waar dat het geschiedboek my in Kato een ongemeenen aart en imborst vertoont, maar dat is 't ook al. Zyn dood, die van veelen in zynen tyd voor een onachtzaame daad gehouden is, heeft my genootzaakt, dat ik my van verscheiden' omstandigheden bediend hebbe om den zelven nootzakelyk te maaken, of dat zy in de handen der soldaaten van Cezar onvermydelyk moest vallen. 't Is waar dat dit alleen niet genoeg is om een Treurspél te vervullen, maar ik heb dan myn toevlucht tot de uitvinding, en byvoeging genomen; en zynde ingenomen met een' heerlyken Personnaadje zo schoon van imborst, heb ik daar toe goede schikking gezocht, om hem in zyn geheel en volmaakt te vertoonen. Ik heb verzierd dat Porçia, dochter van Kato, gevallen in de handen der Parthen, na de Nêerlaag van Krassus vervoerd is geweest naar het Hof van Arzaçes, onder den naam van zyne dochter, en dat deze Prins dood zynde, zy Koninginne der Parthen geworden was. Daardoor heb ik de liefde tusschen Cezar en haar ontstooken; want indien zy bekend geweest waare voor de dochter van Kato, kon ik haar den

vyand van haaren Vader niet weder doen beminnen. Van de andere zyde, wat geeft het eene verwondering aan Kato zyn dochter met een koninklyke kroon verçierd te beschouwen. Hier ziet hy dat hy hulp door heeft gekregen om de vryheid te kunnen ondersteunen; maar oordeelende een misdaad te begaan door een kroon in zyn geslagt te gedogen, verkiest liever Porçia te verplichten om den troon af te staen. Deze schielyke verandering vergramt een Prins, die met deze Koningin zoude huwen. Deze Prins maakt een samenzweering tegen Kato, en de gestrengde deugd van dezen Helt bereidt hem het onheil, waardoor hy vervalt in alle de ongelukken, daar hy zich niet dan door den Dood uit redt.

Weetende dat men schaduwen daar het licht tegen afsteekt, in een Tafreel moet zoeken, heb ik de misdaaden van anderen tegen de deugden van Kato gesteld. My dacht niet oneigen te wezen dat de Personaedje daar al de verbaastheid van den aanschouwer op vallen moest, bekend waare in de Historie, en dierhalven dat Farnaçes die in den stryd van Cezar en Pompeus bleef, hier toe het gevoeglykste gebruikt kon werden, befaamd door zyne schelmstukken en schrikkelyke moorderyen. Zo hy al de misdaaden die ik hem toeleg niet begaan heeft, ten minsten was hy bequaam omze uit te voeren. Ik heb hem dan overgebracht in Utica, en dit voorval dus gebonden, aan de voornaamste hartstocht van dit Treurspél, tot zo verre dat het zelfs byna de heele droevige uitkomst daar van maakt. Vooral heb ik zorg gedraagen van Farnaçes in die gevoelens en dat gedrag te houden aan hem alleen eigen, en weet niet dat ik door hem een gevaarlyke indrukking op de gemoederen geeve, alzo hy hier als een schuldige beschouwd wordt, die zich tegen alle goede zeden aankant.

Het was noch niet genoeg een tegenstelling van deugden en misdryven te maaken; ik oordeelde ook nodig te

wezen een Personaedje te stellen tusschen deze twee. De befaamde vyand van Kato, te weten Cezar, was de eenige die door zyn twyfelachtige hoedanigheden een nieuwen luister aan myn Treurspél kon geeven. De Karakter, van Cezar is ondertusschen eene der grootste ondeugden die zich hier ten eersten in dit spel op doen; en men heeft my berispt van aan deezen Held de trekken, zyne grootheid voegende, niet toegeeeigend te hebben; maar men beschouwe met wat verwen hy in de Historie afgemaaldword: staatzuchtig, geveinst, bequaam om voort te brengen en uit te voeren de aller zwaarste onderneemingen, onvertsaagt, zachtzinnig, overgegeeven aan de liefde; zo nochtans, dat deze drift aan zyne grootheid geen misstant gaf; en hoe komt hy dan oneigen in myn Treurspél te voren? zo hy niet volkomen als Meester spreekt wanneer hy zich by Kato bevind, dat spruit daar uit, dat hy het voornemen wilde ontveinzen het geen hy had om de Romeinen onder zyn juk te brengen, tot dat zy alle onder zyn macht waaren. Waarom, heeft men my gezegt, lydt deze verbreeker der vryheid de beledigende redenen van zynen vyand? een woord is genoeg om my te rechtvaardigen. is het niet heerlyker voor dezen Held Kato te verplichten hem te beminnen, als hem wederom met verwytingen te beantwoorden? veroorzaakt hy in hem geen verwondering aan hem ontdekkende de saamen zweering van Farnaçes? ik heb dan geoordeeld billyk te wezen, den een als een yverig burger, en den ander als een eerzuchtig staatskundige te vertoonen. Indien de rol van Kato iet teêrgevoeligers schynt te hebben als die van Cezar, wy hellen altyt meer tot het belang over van den ongelukkigen dan den overwinnenden. Indien hy met grooter luister te voren komt, de zuivere deugd is altyd schooner dan de vermomde ondeugd.

De rol van Porçia vindt ook veele berispingen. Men zegt dat zy zich niet genoeg in twyfel houdt om haare

liefde aan Cezar te verklaaren. Maar, op wat plaats bevindt zy zich? langen tyt al met zyne liefde ingenomen, zonder zyn' naam te kennen, was 't haar onbewust dat het Cezar was dien zy beminde. Eindelyk na zyne liefde verworpen te hebben, ziet zy dat het Cezar is dien zy dus gehaat heeft. Deze Held aan haar zyne vlam te kennen geevende, verwynt haar den haat dien hy by haar niet verdiend had. In deze verwondering, beschouwende de smart die deze Minnaar gevoelt, en waanende onafhanklyk van een' Vader, en Koninginne te wezen, verklaart zy aan Cezar hem niet meer te haaten. Zy betoont door deze verandering een tederheid, en Porçia die zag dat zy zich zelf niet meer bedekken kon, staat toe hem lang bemint te hebben eer zy hem gekend had. Cezar vervoerd van onvoorziene blyschap biedt haar zyn trouw en 't Keizerryk van Rome aan. Deze aanbieding betoont hier het voornemen van Rome dienstbaar te maaken; en nooit zou hy dat ontdekt hebben als aan een Koningin, van welker liefde en grond hy een onschendbaar stilzwygen hoopte. Deze kennis die Cezar haar geeft van zyne waare ontwerpen, beneemt hen beide, in het Vyfde Bedryf, de vryheid van hunne hartstogten te ontveinzen en brengt hem volkomen tot verplichting om den drift die hy heeft van te regeeren, te rechtvaardigen; waardoor Porçia zich geheel van zyn' liefde ontslaat. De bekentenis van dezen drift was dan nodig, en ik oordeelde het beter te wezen dit geheim te laten ontslippen, in de eerste beweging van zyn verwondering als daarna, wanneer hy tyd zou gehad hebben om uit zyn verwondering weêr tot zich zelf te komen.

Ten aanzien van de party die zy tegen hem op neemt, in het tweede Tooneel van het vierde Bedryf, alwaar haar bekend is dat zy de dochter van Kato is; men zal daar gewaar worden dat zy haare liefde wel haast in haat verkeert. 't Is nodig dat zy van haar genegenheid af-

staat; haar geboorte, Rome en Kato stellen haar daar omtrent de wetten; maar dit moet niet komen als na een stryd waar in de plicht triomfeert. Ik ben gelukkig daar in toegejuicht van 't Gemeen, en die die myn Treurspél voor de eerstemaal hebben zien vertoonen, staat noch te vooren veertig vaerzen gehoord te hebben, die de Speelers naderhand myns ondanks daar af gelaaten hebben. Ik geef in deze vaerzen te kennen hoe moeiljelyk het voor haar is de liefde te overwinnen, en ik hebze daar in laaten blyven. De Speelers geeven voor, om zich te rechtvaardigen wegens 't uitlaaten dezer vaerzen, dat Porçia de gevoelens van haar' Vader behoorde aan te nemen, alzo zy nu voor zyne dochter bekend is. Voor my ik kan wel zien dat men in een Romeinin niet al te veel zwakheid verbeelden moet, maar dat men 'er ten minsten een weinig van moet laaten zien, om haar in 't vervolg de glory te geeven van daar over te triomfeeren.

Terwyl dan de aangehaalde plaats, van den overgang der liefde tot den haat, verklaard is, durf ik my vleijen dat het quaad het geen Porçia aan Cezar gunt in het het Vyfde Bedryf niet te hart zal schynen. Zy die de moeiten willen nemen van den staat in te zien daar deze Romeinin zich in bevindt, zullen zonder twyfel zien dat zy reden heeft Cezars min te verachten, ziende dat hy van zyn begeerte tot het ryk niet af wou staan. Voorts geef ik dit alles te kennen niet zo veel om my te verantwoorden, als rekening van myn stelling te geeven, en betuige ernstig dat ik altyt met alle vermaak de onderrechtingen die men my zou willen geeven, aan zal neemen.

Copie van de privilegie.

DE Staten van Holland ende West-Vriesland, doen te weten. Also Ons verthoont is by de tegenwoordige Regenten van de Schouwburgh tot Amsterdam. Dat sy Supplianten sedert eenige Jaren herwaerts met hunne goede vrienden hadden gemaekt en ten Tooneel gevoert verscheiden Wercken, soo van Treurspelen, Blyspelen als Kluchten, welke sy lieden nu geerne met den druck gemeen wilden maecken, doch gemerkt dat dese wercken door het nadrukken van anderen, veel van haer luyster, soo in Tael als Spelkonst souden komen te verliesen, ende alsoo sy Supplianten hen berooft souden sien van hun bysonder oogwit om de Nederduytsche Tael en de Dichtkonst voort te setten, soo vonden sy hen genootsaekt, om daer inne te voorfien, ende hen te keeren tot Ons, onderdanigh versoeckende, dat Wy omme redenen voorsz. de Supplianten geliefden te verlenen Octroy ofte Privilegie, omme alle hunne wercken reets gemaekt ende noch in 't licht te brengen, den tyt van vyftien Jaren alleen te mogen drukken en verkopen of doen drukken en verkopen, met Verbot van alle anderen op seckere hooge peene daer toe by Ons te stellen ende voorts in communi forma. Soo IS 't, dat Wy de Zake en 't Versoek voorsz. overgenierkt hebbende, ende genegen wesende ter bede van de Supplianten, uyt Onse rechte wetenschap, Souveraine Magt ende autoriteyt deselve Supplianten geconsenteert, geaccordeert ende geoctroyeert hebben, consenteeren, accorderen ende octroyeren misdesen, dat sy geduurende den tyt van vyftien eerstachtereenvolgende Jaren de voorsz. werken die reeds gedrukt zyn, ende die van tyt tot tyt door haer gemaekt ende in 't licht gebragt sullen werden, Binnen den voorsz. Onsen Lande alleen sullen mogen drukken, doen drukken, uytgeven en verlopen. Verbiedende daerom allen ende eenen yegelyken de selve werken naerte drukken ofte elders naer gedrukt binnen den selve Onsen Lande te brengen, uyt te geven of te verkopen, op de verbeurte van alle de naargedrukte in gebrachte ofte verkogte Exemplaren, ende een boete van drie hondert guldens daer en boven te verbeuren, te appliceren een derde part voor den Officier die de calangee doen sal, een derde part voor den Armen der plaetse daer het casus voorvallen sal, ende het resterende derde part voor de Supplianten. Alles in dien verstande, dat Wy de Supplianten met desen Onsen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van hare schade door het nadrukken van de voorsz. werken, daar door in geenige deelen verstaan, den Inhoude van dien te Authoriseren, ofte

re advouëren, ende veel min de selve onder Onse protectie ende bescherminge eenige meerder credit, aansien ofte reputatie te geven, nemaer de Suplianten, in cas daar in yets onbehoorlijkx soude mogen influëren, alle het selve tot haren laste sullen gehouden wesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselijk begerende, dat by aldien sy desen Onsen Octroye voor de selve Werken sullén willen stellen, daer van geene geabbrevieerde ofte gecontraheerde mentie sullen mogen maken; me maer gehouden sullen wesen, het selve Octroy in 't geheel ende sonder eenige Omissie daar voort te drukken ofte te doen drucken; en dat sy gehouden zullen zyn een Exemplaar van alle de voorsz. werken, gebonden ende wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheecq van Onse Universiteyt tot Leyden, ende daer van behoorlyk te doen blyken. Alles op poene van het effect van dien te verliesen. Ende ten eynde de Supplianten desen Onsen consente Octroye mogen genieten als naar behooren: Lasten wy allen ende eenen yegelyken die 't aengaen mach, dat sy de Supplianten van den inhoudende van desen doen, laten en gedogen, rustelyk, en volkomentlyk genieten ende cesserende alle beletten ter contrarie. Gedaan in den Hage onder Onsen Grooten Zegele hier aan doen hangen, den 23 Mey, in 't Jaer onses Heeren en Zaligmakers, zeventien honderd en veertien.

G. F A G E L .

Ter Ordonnantie van de Staten.

SIMON van BEAUMONT.

De Regenten van 't Wees-en Oude Mannen-huis, hebben het recht der bovenstaande Privilegie, van JULIUS CEZAR, en KATO, *Treurspél*, vergund aan de Erfgenaamen van J: LESCALJE, en DIRK RANK.

In Amsterdam, den 6 Mai 1720.

Vertooners.

KATO.

PORÇIA, *dochter van Kato, onder den naam van Arsene, Koninginne der Parthen.*

JULIUS CEZAR.

FARNAÇES, *Koning van Pontus.*

DOMITIUS, *Onderveldheer van Cezar.*

FOKAS, *een Romein, vrind van Kato.*

ARTABANUS, *een Krygs-overste der Parthen.*

FENIÇE, *vertrouwde van Porçia.*

FELIX, *vertrouweling van Farnaçes.*

Gevolg van KATO.

Gevolg van CEZAR.

Het Tooneel verbeeldt een Paleis, staande aan 't strand, niet ver van Utika, versterkt door den Romeinschen Stedehouder.

Julius Cezar en Kato.

Treurspél.

Eerste bedryf.

Eerste tooneel.

ARSENE, FENIÇE.

ARSENE.

LAat ons den grootsten der Romeinen hier verwachten.
Dewyl een staatsorkaan my dreigt, met felle krachten,
Stel ik myn leevens lot in Katoos hand, een held,
Die my bevryden kan voor 't naderend geweld.
De Koning Arzaçes, wien ik dit dierbaar leven
Verschuldigd ben, Fenice, ach! heeft den geest gegeven!
En Utika verwacht Vorst Farnaces aan 't land!
My dunkt dat alles tot myn ramspoed t'samen spant!

FENICE.

Die Vorst kooft met zyn vloot uit liefde herwaarts vaaren.
Zal hy Arsene als bruid niet leiden naâ de altaaren?

ARSENE.

Fenice, hy?

FENIÇE.

Waarom ontstelt ge u dus, Vorstin?

Ach, gy verbergt vergeefs voor my die teed're min.
 De traanen, die ik heb zien bigg'len uit uwe oogen,
 De zuchten, die uw hart in wederwil ontvlogen,
 Zyn die geen tekens dat de min die droefheid wekt?

ARSENE.

Ik heb myn zwakheid voor uwe oogen lang bedekt.
 Hoe kon ik myne liefde aan u te kennen geeven?
 Zy doet de harten, daar ze in heerscht, voor alles beeven.
 Ik vreesde 's konings haat te ontsteken tegens my.
 Hoe duur staat ons de glans der opperheerschappy!
 Prinçessen moeten meest, in wêerwil hunner zinnen,
 Meer uit een ryks belang, dan waare liefde minnen.
 Onze eige keur, al is ze eenvoudig, schynt verraad.
 Wy zyn slagtoffers voor den welstand van den staat.
 Maar 'k ben nu koningin; 'k mag u myn hart verklaren,
 En 't vuur dat in my blaakt met vryheid openbaaren.
 Ach! wat veroorzaakt ons de liefde al bitt're smart!
 Denk, denk op dien Romein, die groot en fier van hart,
 Ons hof met Cezar door den vrede wou verbinden.

FENIÇE.

In hem was alles wat een held betaamt te vinden.
 Ja Arzaçes sprak zelf, verwonderd op dien dag,
 Dat hy in deez' gezant meer dan een koning zag.

ARSENE.

Bekoorlyk oogenblik! wie dacht dat gy zoudt baanen,
 In plaats van vreugd, een weg tot eindelooze traanen!
 Als dees Romein, Feniçe, in onze wallen tradt,
 Bespeurde ik d'eed'len aart die zyne ziel bezat.
 't Gelaat vol majesteit, die schitt'rende oogenstraalen,
 Begonnen aanstonds op myn hart te zeegepraalen.
 'k Vond, vol verrukking, hem zo deftig, wys, en schoon,
 Dat my dees sterv'ling dacht zo heerlyk als de Goôn.
 Hy trotst het krygsgeluk met Cezars legermachten;
 Ik voed myn liefde met myn traanen, en myn' klachten!

FENIÇE.

Mevrouw, heeft dan de liefde u onder haar gebied?

En kent, of weet gy nog uw' overwinnaar niet!

ARSENE.

Zy, die de Goden tot een hoog gebied bereiden
Doen zich van and'ren door iets heerlyks onderscheiden.
Die helden munten uit, door werking der natuur,
Bestier des nootlots, en een eed'le ziel, vol vuur.
Maar Kato kooft. Zie in zyn aangezicht de trekken
Der wysheid, die zich door zyn droefheid zelf ontdekken.
Verhef den held, op wien de hemel nydig wordt,
En al wat ramspoed is, gelyk op nederstort;
Een die de zelfde blyft in wederwaardigheden,
En 't nydig Godendom weêrstaat met deugd en zeden.
Roemryker....

Tweede tooneel.

KATO, ARSENE, FENIÇE. Gevolg van Kato.

KATO.

Ik bevind dat u 't geval zo wreed,
Als Rome treft, Princes, met ramp en harten leet.
Seleucië moet nu zyn' vorst, uw' vader, missen.
Ik koom hier niet om laf uw' traanen af te wisschen.
Gy zeegepraalt, als wy, op alle tegenspoed.
Ik heb in u bespeurd de deugd en ed'len moed
Van eene Romeinin. Het droevig overlyden
Des grooten konings, zo manhaftig in het stryden,
En van de Parthen om zyn heldendeugd gëacht,
Laat dat hoogmoedig volk, Vorstin, in uwe macht.
Wilt gy een vrede, die zo heilig is, bewaaren,
Dien Arzaçes ons heeft gezworen op de altaaren?

ARSENE.

'k Staa toe, voor eeuwig, dat myn volken aan d'Eufraat
Den vrede houden, heer, met uwen Roomschen Staat.
'k Zal meerder voor u doen dan Arzaçes myn Vader:

Maar, spreek niet van den Vorst van Pontus, dien verraader.

KATO.

Waarom mevrouw?

ARSENE.

Wat ramp wierd voor 't heeal bereid,
Toen Arzaces bestreed de Roomsche dapperheid.
Gy hebt de nederlaag van Krassus wel vernomen:
Maar hoe vorst Farnaçes myn broeder om deed komen
Door snood verraad, als hy zyn' heldendaaden zag,
Is u nog onbekend! ô al te wreede slag!
ô Broeder Pacorus! wien trof die moordsteek nader
Dan my, de laatste spruit, en Arzaçes myn Vader!
Myn broeder, altoos myn geheugen lief en waard!
Wiens naam een schrik in 't hart des vyands had gebaard,
De steun des konings, en 't vermaak der onderdaanen!

KATO.

ô Gruwelyke daad! 'k geloof u, om uw' traanen,
En smert, die 't harte treft: maar 'k heb dit nooit gehoord.

ARSENE.

Neen twyffel niet, myn heer, aan zulk een' wreeden moord,
Daar Farnaçes zyn arm te bloedig mê bevlekte.
't Is waar, hy droeg wel zorg dat hy 't verraad bedekte;
Maar gist'ren wierd my door een vloekverwand gemeld,
(Geraakt in zyn gemoed) die moorder van den held.
De rust is onderwyl den Parthen weêr gegeven,
En ik wierd tot zyn echt, in weêrwil, aangedreven.
De misdaad geeft somtyds de reukeloosheid stof.
Die snoode koning dorst verschynen in ons hof:
Maar 'k brande door den haat, in plaats van hem te minnen;
Doch ik, rampzaligste van alle koninginnen,
Moest my geleiden doen naar Rome, daar de trouw
My in een haatlyk juk met hem verbinden zou.
Maar wyl 't Romeinsche volk tot tweespalt wierd bewogen,
Vond ik dus lang myn vrees, tot myn geluk, bedrogen.
En Cezars zegen op Pompëus, en zyn Raad,
Hieldt Farnaçes te rug, in 't midden van zyn staat.

Nu zoek ik hulp by u. Hy zal terstont hier wezen
Om my te huuwen. Ik heb reden om te vreezen,
Dat hy uit wraakzucht my zal dwingen tot de min.

KATO.

Dees Plaats strekt u een wyk die heilig is, vorstin,
Een wyk, die Kato zelf tot toevlucht heeft genomen.
't Verlaaten' Kapitoel, devryheid, 't zuchtend Romen,
Herleven in deez' plaats. 'k Zie my aan allen kant
Gevolgd door helden tot den dienst van 't vaderland.
Maar boven al bewaakt de zuiv're deugd deez' muuren.
De billikheid, die by geen krygsgeschrei kan duuren,
Verzelt myn wapenen, en moedigt onzen staat.
'k Vergader hier met zorg een achtb'ren Roomschen Raad,
Die klein is in getal: maar groot in roem en luister,
Die in deez' mannen blinkt, en schittert door het duister.
Hier is een ryksmonarch zo vry als op zyn' troon.
Verdryf uw vrees. Het recht beschermt u, en de Goôn.
Steun op myn raad, als myn Romeinen, in uw lyden.
Myn nootlot dwingt my om de boosheid te bestryden,
Zo ver, dat ik myn lyf daar voor ten offer geev'.

ARSENE.

Zwyg die voorspelling! leef voor uw Romeinen, leef!
Gy zyt te dierbaar voor het ongelukkig Romen.
Het hoofd der Goden, dat den blixem neêr doet komen,
Is in den hemel nut; en Kato hier op aard.
Maar Farnaçes zal haast verschynen. 'k Gaa; 't onwaard
Gezicht van dien tiran zou aan myn oog verveelen.

Arsene vertrekt.

KATO.

'k Voel my, nu 'k haar bescherm, een nieuwe zoetheid streelen!
My dunkt dat Porçia, myn kind, in haar herleeft.
De zelfde trekken.... maar, wat of ons Fokas heeft
Te melden. 'k Zie een Parth met vreugd zyn zy bekleeden.

Derde tooneel.*KATO, FOKAS, ARTABANUS.***FOKAS.**

Dees dag bereidt ons 't eind der krygsrampzaligheden.
 Een onverwacht geluk belooft ons eens de rust.
 Naa dat uw huuwlykstoorts, myn heer, wierd uitgeblust,
 Behielt g'een jonge spruit, een dochtertje, in het leeven,
 Dat ge aan uw nicht, de vrouw van Krassus, hebt gegeven
 Om op te voeden, die 't in 't Roomsche leger bracht.
 Het volk van Arzaçes bestormde ons onverwacht
 In onze sterkte..... Maar, gy weet onze ongelukken,
 En hoe daar alles moest voor dien verwinnaar bukken!
 Een edelmoedig' held der Parthen schonk dien tyd
 My 't leven. Dus gered uit zulk een' wreedden stryd,
 Quam ik, door ramp gedrukt, u dit te kennen geeven....

KATO.

Waarom doet gy die smart in myn gemoed herleeven?
 Waar toe dien ramp vernieuwd? en Porcia vertoond,
 In zulk een' nederlaag?

FOKAS.

Uw dochter wierd verschoond.
 Doch 't was my onbewust.

KATO.

Myn kind!

FOKAS.

'k Staa opgetogen.
 Als gy, myn heer. Het schynt een wonder in myn oogen!
 Maar de overste Artabaan, dien 'k met my heb geleid,
 Zal u haast redden uit die twyfelmoedigheid.
 Hy koomt om u den dood van Arzaçes te melden.
 Dees is die edelste der Parthiesche oorlogshelden,
 Die my het leven schonk. 'k Herkende hem terstond.

ARTABANUS.

Myn Vorst behieldt niet uit zyn vruchtbaar echtverbond,
 Dan één Prinses, die 'k in zyn arm den geest zag geeven,
 Terwyl zyn koningryk aan 't wank'len was en beeven:
 Want in het hof was niet een prins of vloekverwant,
 Die zich niet opwierp tot het hoofd van eenig land.
 't Gebrek eens erfgenaams gaf voedsel aan de baatzucht,
 En opende den weg tot muitery en staatzucht.
 Arsenes dood verborg de koning met beleid,
 En zeegepraalende op de Roomsche dapperheid,
 Scheen hem de hemel, in al 't geen hy deed, genegen.
 Uw Porçia, die ik gevangen had gekregen,
 Geleek de Ryksprinces, in schoonheid, zwier en jeugd.
 'k Bood haar den koning aan; die haar terstond vol vreugd,
 Den naam van dochter gaf. Dees brief door hem geschreven
 Al stervend, zal zyn wil aan u te kennen geeven.

Artabanus geeft een' brief aan Kato.

KATO,

leest.

Arzaçes aan Kato.

*'t Zoude al te wreed zyn, nu my 't levenslicht begeeft,
 Zo ik verborgen hield' dat uwe dochter leeft.
 Haar deugd, vol glans, en edelaartig,
 Is uwe vaderliefde waardig;
 Herken dan in Arsene uw kind, uw eigen bloed.
 En zo men Porçia den rykstroon geeven moet,
 Tot zekerheid en rust der landen,
 Laat haar myn sçepter dan in handen.*

ARTABANUS.

Beraadslaag of men best haar afkomst nu verbreid',
 Of deez' geheimenis begraave in duisterheid.
 'k Verwacht wat gy besluit, en zal myn dienst betoonen.

Vierde tooneel.*KATO, FOKAS.***KATO.**

Hoe! strekt myn bloed my ook een voorwerp om te hoonen?
 Ben ik de vader van een koninginne? ô smaad!
 Ik, die de koningen en dwingelanden haat.
 Zal Cezar over Rome, ô Goden! triumfeeren?
 Styft gy zyn misdaad? zie 'k myn dochter herwaards keeren,
 Op dat ze een voorwerp strekk' van haatvoor myn gezicht?
 Ach! zo een straal van vreugd myn hart een poos verlicht,
 Haar noodlot dooft die straks, en 'k voel 't door droefheid knaagen.
 Hoe, zou zy met een kroon op 't hoofd myn ziel behaagen?
 Neen dat verbiedt my Rome, al stemde 't bloed hier in.
 En ik, een vader, die haar teêrgevoelig min,
 Wierd strafbaar. Neen, zy moet die hoogheid niet bekleeden.
 Laat ons haar kroonçieraad terstond met voeten treden.

FOKAS.

Hoe! nu de hemel, tot behoud van 't vaderland,
 Den scepter onverwacht doet vallen in uw hand?
 Gy weet ons onheil. Kan uw volk in deeze muuren
 Als afgescheiden, der tirannen macht verduuren?
 Hoe zal dit Utika beschermen door 't geweer,
 Het geen gansch Afrika niet kon behouden, heer?
 De onnozelheid eischt hulp, of anders is 't te duchten,
 Datze onder 't juk van een tirannig prins zal zuchten.
 Uw Porçia kan met haar Partiesche oorlogsmacht,
 De vryheid helpen, en herstellen in haar kracht.
 Maak haar bekend uit wat geslacht zy is gesproten.
 Dat zy regeere! en dempe al Cezars vloekgenooten.
 Het staat aan ons nu, om den Goden hulp te biên,
 Die ons hunn' goedheid door een sterke hand doen zien.

KATO.

Hoe, is een schelmstuk, om de deugden te bewaaren,

Geoorloft? kunt gy zulk een' gruwel my verklaaren,
 Ik zou beschaamd zyn met een vreemde heerschappy
 Te straffen, een tiran, dan deugdiger als wy.
 Laat ons den hemel tot geen gramschap meer verwekken.
 Eer moet dit Utika ons tot een lykvuur strekken.
 Zyn door gerechtigheid de bergopstaap'laars niet
 Geblixemd? en gedoemd tot eindeloos verdriet?
 Zo we ongelukkig zyn, gelyk de groote Goden,
 Waarom dan, meer als zy, de deugd uit vreeze ontvloden?

FOKAS.

Is 't ryk van Porçia niet buiten Romes wet?
 Dit is des hemels werk, van gruuw'len onbesmet.
 Het dunkt ons onrecht: maar, hoe kunnen stervelingen
 De schikking van de Goôn begrypen, en doordringen?
 Wy moeten volgen daar hunn' goedheid ons geleid.
 Vrees, vrees, zo gy verwerpt de hulp die ze ons bereid.
 Ten minsten, dat men door een offerhand te slachten,
 Bevestig' voor uw oog, wat lot ons staa te wachten.

KATO.

Neen, zoude ik wroeten in de borst van 't offerdier,
 Nâ 't diep geheim des Gods, die me aanblaast met zyn vier?
 Die my van jongs af aan heeft ingedrukt, te trachten
 Naar de onvergangklyke eer, rechtvaardige gedachten,
 En onbevleete deugd. Zyn stem herinnert my,
 Hoe dat een braaf Romein, door 't recht, de dwinglandy
 Der vorsten temmen moet; en dat hy ons de troonen,
 Met hunn' bekoorlykheid doet zien, om aan te toonen
 Dat zy verachtlyk zyn. Laet dan de deugd alleen
 Ons leven rekken, om kloekmoedig voort te trêen,
 En de overwinnende tirannen af te keeren.
 Een eed'le wanhoop kan de hoop doen triumfeeren.
 Men schuuwe van het quaad zelf d'allerminsten schyn;
 Dan zal men sterk genoeg tot straf van Cezar zyn.
 Gints nadert Farnaçes. Myn heer, gy kunt vertrekken.
 Laat Artabaan vooral 't geheim nog niet ontdekken:
 Want ik wil zelf haar naam verklaaren aan myn kind,

En zien, of ik de deugd van Kato in haar vind'.

Vyfde tooneel.

KATO, FARNAÇES.

KATO.

Hoe zouden and'ren zyn van droefheid overlaaden.
 't Geval is tegen myn rechtvaardige oorlogsdaaden,
 En Cezars misdaad wint den zeege aan allen kant.
 Hy heeft een maand geleên vorst Juba overmand,
 En 't heir van Scipio: maar, Prins, dit zyn de krachten
 Van onzen moed, dat wy het los geval verachten.
 Standvastigheid, die ons het hart sluit voor den schrik,
 Maakt ons verwinnaars, in 't gevaarlykst oogenblik.

FARNAÇES.

Toen ik in myne jeugd verbonden wierd aan Romen,
 Heeft die standvastigheid myn ziel ook ingenomen.
 Gy weet hoe Cezar heeft myn ryk in zyn geweld:
 Maar 'k heb nog vrinden en soldaaten, braave held,
 Die my op myne vloot voor deeze stadt verzellen.
 'k Zal myn geleden' schade, in Afrika herstellen.

KATO.

Het leger des tirans genaakt nu deezen wal.
 Dien hy aan allen kant terstond omringen zal.
 Men koom' hem voor, eer hy ons schielyk doe bespringen,
 Om dus vol moeds den zeege uit zyne hand te wringen.

FARNAÇES.

Ik volg u na, myn heer, en zweer voor uw gezicht
 Te zeegepraalen, of te sterven. Maar 't is licht
 Aan u nog onbekend dat ik Arsene minne,
 En my myn raazerny, indien de koninginne
 Myn wensch nu niet voldoet, vervoeren zal tot wraak.
 Duldt dat de huuwlyksband.....

KATO.

Men denk niet op die zaak.

FARNAÇES.

Wat zegt gy?

KATO.

Gy gelooft dat zy een koningin is.

FARNAÇES.

Wie twyffelt?

KATO.

Weet, ô Vorst, dat zy een Romeinin is.
En oordeel, naar de wet, dat geen Romeinsche vrouw
Zich aan een koning mag verbinden door de trouw.

FARNAÇES.

Wat hoor ik? Goden! ach!.... dit is verzierd om reden.
Heb ik Arsene zelf den troon niet zien bekleeden?
't Getrouwe Roomsche volk spreekt op die wyz' niet.

KATO.

Neen;
Tot nog toe is 't geheim aan my verklaard alleen:
Maar 't wordt vereischt om 't volk dit aanstonds te openbaaren.

FARNAÇES.

Geloof my, zo gy dit geheim nu wilt verklaren,
Dat u het naaberouw zal volgen, onverwacht.
De vyand heeft myn kroon in zyn geweld gebracht,
Toen ik Pompëus volgde; en 'k hielt niet dan deez'schepen,
Waar mē de Goden ons door woeste golven sleepen.
Ik vleijde my in 't eind, dat door Arsenes trouw,
Een machtig koningryk 't verlies herstellen zou.
ô yd'le hoop! moest ik ondank'bre vrinden vreezen!
Maar, zo gy my gelooft, gy zult aldus niet weezen.
Geef my Arsene, en 't ryk; eer dat ik u verlaat,
En 't droevig overschot van uwen vryën staat.

KATO

Verlaat ons, gaa: maar hoor eerst Romen in my spreken;
'k Zal my nooit buigen om de koningen te smeeken.

Zesde tooneel.*FELIX, KATO, FARNAÇES.***FELIX.**

Wy zien het veld bedekt van Cezars heir, myn heer,
 En Utika omringt. Men wil door 't krygsgeweer,
 U de onbepaalde macht des dwingelands doen lyden.

KATO.

Daar zal myn overschot Romeinen eerst voor stryden.
 Wy zullen zonder hulp eens konings hem weêrstaan.
 Vorst, Kato staat het toe, gy kunt by Cezar gaan.
 't Verlet myn aanslag niet, en 't zal geen vrees verwekken,
 Dat wy een vyand meer in Farnaçes ontdekken.

Zevende tooneel.*FARNAÇES. FELIX.***FARNAÇES.**

Wat wederhoudt my! ach! hoe is myn hart zo laf,
 Dat ik dien hoogmoed, die Romeinsche deugd niet straf?
 ô Bitt're smaad! wie temt myn raazerny in 't wreeken?
 Myn ziel is met een vuur van gramschap aangesteeken!
 'k Verspil in deeze stadt geen tyd met yd'le reên.
 Verzek'ren we ons van 't ryk, het huuwlyk, en Arseen....
 Hy sterv'!

FELIX.

Wie?

FARNAÇES.

Kato.

FELIX.

't Hoofd van uwe bondgenooten?

FARNAÇES.

'k Haat Rome. 'k heb geveinsd, en nu myn wraak besloten.

Herken in my den zoon van koning Mithridaat.
 'k Heb tegen hem gediend, en hielp den roomschen staat;
 Maar niet voor dat zyn ryk tot slaaverny moest komen.
 Verwonnen, oud, verzwakt, van wanhoop ingenomen,
 Door duizend poogingen, ontwerpen zonder grond,
 Deed hy de waereld zien hoe zwak zyn zetel stond.
 Ik wilde, om deezen smaad, te lang door hem geleden,
 Naa zynen dood ten troon, om hem te wreken, treden.
 Men kroonde my; doch Roome aan 't bloeijen in dien tyd
 Bleef door zyn eendracht voor myn zwakken haat bevryd.
 Maar wat wierd ik verheugd wanneer het door tirannen
 Verdeeld wierd! Ik heb met Pompëus aangespannen,
 Om 't Roomsche volk allens op te offren aan myn wraak.
 Ik voedde langen tyd die tweedracht met vermaak,
 Op hoop, haar wederzyds zo in het hart te ontsteeken,
 Tot dat zy uitgeput door oorlogsramp, bezweken,
 En ik dan onder 't juk kon brengen, ja ten val,
 Die vorstendwingers! die verwinnaars van 't heelal!
 Maar de uitkomst, Felix, heeft myn groots ontwerp verraaden,
 Ik ben 't slachtoffer zelf der Roomsche heldendaaden.
 Maar Katoos redenen... wat zeg ik?... dat men zwyg',
 En dezen bitt'ren smaad uit onzen mond nooit kryg'.
 'k Zal door Arbates en Timeon doen beloven
 Aan Cezar, Kato van het leven te berooven,
 Zo hy my in 't bezit herstelt van mynen troon.
 'k Verzeke my met één dan van Arsenes kroon.
 Een misdaad, die gelukt, heeft met de deugd één luister.

FELIX.

Maar of u Cezar dit zal toestaan, blyft nog duister.
 Hy zegepraalt, verwoest, verwint door zyn beleid;
 En zou misschien, myn vorst, niet veel bekoorlykheid.
 In de overwinning zien, zo hy zeu dank moest weeten.
 Trok hy niet honderdmaal zyn zwaerd, door wraak bezeten?
 Om dat te verwen in Pompëus edel bloed?
 Maar denk, hoe heeft hy op zyn moordenaar gewoed,

Vorst Ptolomëus! Moest hy tot zyn straf niet sneven?
Omdat men Cezar nooit die misdaad na zou geeven.

FARNAÇES.

Hy wierd aldus gestraft uit redenen van staat,
Gelyk een aartstiran, van 't gansch heelal gehaat,
Die ook aan Cezar had den zelfden dood beschooren:
Maar deeze veinzende, quam hem in tyds te vooren,
En trok zyn leger in Egipte; daar geviel't
Dat Ptolomëus stierf, en Cezar 't leeven hielt.
Voor my, 'k behoef een slag, zo av'regts, niet te vreezen.
Ik volg de Goden; 'k wil, als zy, misdaadig weezen,
Om hem te dienen; en ik wyk voor zyn geluk.
Hy geeft de misdaad grond, 'k versterk hem in dat stuk.
Hy offert alles aan zyn eer. Laat Kato sneeven,
Dan word myn hoop vervuld, en myne vrees verdreven.
Voor deezen aanslag koop ik nu den troon, of 't graf:
Want myn geluk hangt niet dan van een misdaad af.

Einde van het eerste Bedryf.

Tweede bedryf.

Eerste tooneel.

DOMITIUS, FOKAS.

DOMITIUS.

Hier is 't, daar Kato zich zal onderwerpen moeten.

FOKAS.

Hy koomt, Domitius. Gy kunt hem hier begroeten.
Ik ben verwonderd dat u Cezar herwaarts zend.
Wil hy het eind zien van de ramspoed, en elend
Des bitt'ren oorlogs? nu de waereld als verlaaten,
Van 't west tot aan het oost, ontvolkt is van soldaaten?

DOMITIUS.

'k Moet Kato zelf 't verzoek van Cezar doen verstaan.
Spreek gy de koningin der Parthen aanstonds aan;
Opdat zy Pallas de eer vergunne, om haar te ontdekken
Een toeleg die haar raakt; dat tot haar heil kon strekken.

Fokas vertrekt.

'De groote Cezar blaakt in 't heimlyk door de min,
'In 't midden van den kryg, en zorgt voor die vorstin.
'Maar Kato nadert my. 'k voel in myn ziel een achting
'Gedrukt, voor zyne deugd, ver boven myn verwachting.

Tweede tooneel.

KATO, DOMITIUS.

KATO.

Wat wil Domitius?

DOMITIUS.

Heer, Cezar zendt me aan u...

KATO.

Gebied u Cezar? en gehoorzaamt gy? ik gruw!

DOMITIUS.

Ja, Heer.

KATO.

Verrachte slaaf, laat ge u aldus regeeren?
 Durft gy uw roemryk huis en oud'ren dus onteeren?
 Die niemant kenden voor hunn' meesters, dan de goôn.
 Ach! lydt het helden bloed van Brutus zulkeen' hoon!
 Vindt ge in de schaduw' van zyn deugden geen behaagen?
 Die groote man, vermoeijd 't tirannig juk te draagen,
 Verjoeg de koningen met schande uit 't Roomsche gebied,
 En gy bedient u van die eed'le vryheid niet?
 Zyt ge een waar' Romein, en treedt ge op Romes wetten?

DOMITIUS.

Ik volg den last des Raads. Kan dat myn deugd besmetten?

KATO.

Vraag dat dien aartstiran, die alles overmant,
 Het volk, den Raad, en Rome, ons lieve vaderland.
 Of is de Raad hersteld, in zyne aloude krachten?
 De hoogmoed is zyn recht. De wapens doen hem achten.
 Hy ziet de traanen van het menschedom vrolyk aan.
 Al zyn vermaak is, Rome in ketenen te slaan,
 En 't schreiende Aardryk met zyn boeijens te overlaaden.

DOMITIUS.

'k Bid hoor niet naar de nyd, die zyn doorluchte daaden
 Zo onverdiend bezwalkt. De wensch van deezen held
 Is, dat het alles in gelykheid werd' hersteld.
 'k bemin de vryheid, dat betuig ik by de Goden,
 Zo 't volk daar hoop toe had, 'k verrachte zyn' geboden,
 'k Zou vlieden tot uw hulp. Myn gramschap aangesard,
 Zou Cezars vriendschap haast verdooven in myn hart.
 'k Hoorzaam, zonder dat 'k 't voor een misdaad reken.
 Een overwonnen volk kan voor zyn wet niet spreken;
 Is 't dan wel billyk dat uw eed'le ziel deez' tyd,
 Voor de ongelukigen zich wikkelt in den stryd?

KATO.

Gy kent uw' heer nog niet, die nimmer by de zynen
 Dan door bedrog vermomd durft in het licht verschynen.
 Gy zult hem kennen, als hy zeegepraalt van my,

En zuchten onder 't juk van zyne dwinglandy.
 't Verblinde hart voelt geen berouw van gruwelstukken,
 Voor't, overwonnen, zich van ramp voelt onderdrukken.
 Een rykstiran denkt dat zyn zetel beeft en kraakt,
 Ja, straft het eerst zyn vriend die hem heeft groot gemaakt.
 Beef... Maar 't is tyd dat gy te kennen dient te geeven,
 Wat zaak van groot gewigt u herwaarts heeft gedreven.

DOMITIUS.

Dat Cezar zelf verzoekt om u te spreken, heer,
 Van iets geheims, ten nut der volken, en uwe eer.

KATO.

Hy kome, ik staa 't hem toe. Wie zullen gyz'laars weezen?

DOMITIUS.

Uw deugden, Kato: want dan is hier niets te vreezen;
 Behalven Farnaçes, die houdt zyn woord niet ligt.

KATO.

Hy is in Utika aan myne wet verplicht.
 Dit sterk paleis legt van de stad wat afgelegen,
 Beschermd van Roomsche wacht, en ongebruikbre wegen.
 Prins Farnaçes vergaart zyn schepen op de ree,
 Die in den laatsten storm verstrooijt zyn op de zee.
 Wy neemen hem in acht; dies is 'er niets te schroomen.
 En Cezar hoeft ook niet in Utika te koomen,
 Hy kan my spreken in deez' sterkte, naar den eisch.
 Of wil hy 't heir te rug doen trekken van 't Paleis,
 Ik zal het buitenwerk doen door myn volk verlaaten,
 En komen, zonder wacht van ruiters of soldaaten,
 Op 't strand; wy zullen dan weêrzyds verzekerd zyn.
 Maar 't hart is my verlicht. Ik zie door al den schyn!
 Niets, niets raakt Kato, dan de zuiv're deugd te minnen.
 'k Laat my door woorden niet verblinden of verwinnen,
 Gelyk Domitius. Verklaar dat uwen vrind.

Derde tooneel.*ARSENE, DOMITIUS.***ARSENE.**

Ik hoor, Domitius, dat Cezar my bemint!
 Hy zal haast zien hoe wy zyn' tederheid verachten.
 Het is my onbekend, en ik zal ook niet trachten
 Te weetén, waar me uw heer beschouwen kon voorheên,
 Of zich verliezen in deez' kleine aanvalligheên.
 Myn ryk is veel te sterk om voor zyn' macht te duchten,
 En wil zyn moedig hart het winnen door zyn zuchten?
 Verbergt hy zynen trots door treeken van de min?
 En vlamt hy op myn' troon?

DOMITIUS.

Neen, groote koningin,
 Hy kroont de koningen, of stoot ze van de troonen.
 Een held, dien 't gansch heelal eerbiedigheid moet toonen,
 Is die uw ted're liefde, uw' ketenen, niet waard?
 De Goden achten hem hunzelf gelyk op aard,
 Te vreedde, dat zy in de hemelen regeeren,
 En laten Cezar in de waereld triumfeeren.

ARSENE.

Gaa heen, Domitius. 'k Zie Farnaçes. Wat straf!
 ô Wreedheid!

Vierde tooneel.*FARNAÇES, ARSENE.***FARNAÇES.**

'k Bid, Mevrouw, dat gy my hoort.

ARSENE.

Laat af!
 Koomt gy my ook een weg tot grooter droefheid baanen?

Het droef geheugen van een broeder kost my traanen
Genoeg!

FARNAÇES.

'Zy kent nog, welk een vreugd! haar afkomst niet.
't Begunstigt me alles naar myn wensch. Mevrouw, gy ziet
My aangestoken door een vuur van eed'len tooren:
Want Kato heeft met Rome uw ondergang gezworen.
Men wil u dwingen om te treden van den troon.
Ik geef hen in de macht van Cezar, om dien hoon.
Koom laat ons door de vlugt van die verraaders scheiden.
Myn vloot en volk zyn al gereed, om ons te leiden
Ter plaets, daar gy, Vorstin, alleen gebieden zult.

ARSENE.

Die Kato dus beticht, is die wel buiten schuld?
Het geen hy voorneemt kan my niet verschrikk'lyk weezen.
Die op de deugd steunt heeft voor de ondeugd steeds te vreezen;
Dies moet ik acht slaan op de list en schrandtheid.
Een mond, die vruchtbaar is in strecken, snood beleid,
Zoekt my in stilligheid uit dit paleis te trekken...
Hoe! schrikt gy? Kan myn zorg in u die vrees verwekken?
Een overtuigd gemoed ontdekt zyn eigen schuld.

FARNAÇES.

'k Heb maar te spreken, denk dat gy my volgen zult.
Ik veins noch staa versted, al schyn ik u zo gruuw'lyk.

ARSENE.

Gy maakt uw staat op 't recht van ons verbeelde huuw'lyk?
't Is waarheid dat ik my daar toe verweezen vond:
Maar ons is nu ontdekt een heim'lyk vloekverbond,
Daar snoode Farnaçes my schelms door heeft verraaden.
Een schuldige bedekt vergeefs zyne euveldaaden;
De tyd brengtze uit het diepst des afgronds in den dag.
Ik ken uw boosheid. Dat een doodelyke slag
My bonze van den troon, of treffe nog verwoeder,
Eer ik tot bruigom neem den moorder van myn broeder!
Ik schrik voor u, en geef my over aan den haat.

Myn vreugd zal eind'loos zyn, en 't hart niet eer verzaad,
 Voor dat ik tot uw straf, die niemant kan verschoonen,
 Een proefstuk van myn wraak zal aan 't heelal vertoonen!

Vyfde tooneel.

FARNAÇES alleen.

Hoe duld ik zo gerust deez' yd'len redenstryd? Dus wen ik haar, dat zy me altoos trotzeert met spyt. Neen! 'k zal den hoogmoed van de ondankb're nedervellen. 'k Merkwaar zyzich door vleijt, en my dus durft ontstellen. Die trotsche koningin acht zich in zekerheid, Ter plaats, daar Kato voor zyn yd'le vryheid pleit. Maar welk een wykplaats, schoon de hemel die behoedde, Zal hy haar geeven tot bescherming voor myn woede! Beef! trotse, voor myn wraak, indien ik door 't geweer Voldoening eischen kan, ten koste van uw eer! 'k Zal onverbidd'lyk zyn wanneer wy haar verrasschen! En mynen arm bebloed in haare traanen wasschen! Laat ons niet schrikken voor een misdad die gelukt. Ik wyt myn knaaging aan de ramspoed, die my drukt. Had ik naar gruwelen, die snooder zyn, gedongen, Ik had myn nootlot, dat my plaagt, voorlang gedwongen.

Zesde tooneel.

FELIX, FARNAÇES.

FELIX.

My dunkt dat alles op deez' plaats nu anders schynt.

FARNAÇES.

Wat zegt gy Felix?

FELIX.

Vorst, de felle twist verdwynt.

't Verblinde Roomsche volk ziet nu uit klaarder oogen;
 't Beweent zyn' vrinden op hun graf, uit mededogen;
 't Omhelst zyn maagschap, dat men aan de poort ontmoet,
 En in den burgerkryg gelukkig is behoed.
 De vader, korts zo fel gebeten op zyn' zoonen,
 Voelt nu de kracht van 't bloed, en wil hen liefst verschoonen.
 Zy haaken naar den vrede, en zyn bekoorlykheid
 Heeft reets de wapenen uit ieders hand geleid.

FARNAÇES.

Keurt Cezar ook voor goed 't geen ik hebbe aangeboden?
 En zal men Kato niet tot zyn verzek'ring dooden?
 Zendt hy Arbates en Timeon herwaarts weêr?

FELIX.

Neen, 'k weet niet wat in 't heir hen tegenhoudt, myn heer.

FARNAÇES.

De tyd dringt ons nu voort. Ik voel myn boezem blaaken,
 Om van dit Utika een moordtooneel te maaken!
 Dat door een bloedbad 't vuur des hemels word' gedooft,
 't Geen 't gramme noodlot my wil blixemen op 't hoofd!

FELIX.

Men word door Katoos volk te naauw in acht genomen.

FARNAÇES.

Ik weet, door list vermomd, wel tot myn wit te koomen.
 Een vyand, die zich veinst, verzekert zyne wraak.
 Dat zult gy, Felix, zien, als ik my meester maak.
 De list heeft altyd recht den dapp'ren te overvallen.
 Ik weet de wegen, en gelegenheid der wallen:
 Want toen ik raazende voor Mithridates vlood,
 Quam ik in Utika my bergen voor den dood.
 By hooge rotsen, die dit strandpaleis bewaaren,
 Voor 't woeden van de zee, zyn door de felle baaren
 Veel' werken uitgehold, Men kan in veiligheid
 Daar schepen bergen, en myn vloot is juist verspreid
 Door 't onweer, dezen nacht. Ik weet dat veele kielen
 In nood van schipbreuk, aan de zy des rots vervielen.
 Dit 's myn geluk, nu ik deez' aanslag overleg.

'k Begeef my derwaarts, door een onbekenden weg,
 En zal met strydbaar volk dan schielyk wederkeeren.
 Den wacht verrasschen, en de muuren overheeren.
 'k Zal Kato, dien Romein, opoff'ren aan den dood!
 Der Parthen koningin vervoeren op myn' vloot!
 Met toortsen in de vuist verbranden alle daken,
 En van dit schoon paleis een asch en puinhoop maaken!

FELIX.

De gunst des hemels, die der vorsten wreeker is,
 Begunstigt u, myn heer. De zege acht ik gewis.
 Het nootlot juicht u toe: want niemant zal 't beletten,
 Als gy dees sterkte met uw krygsvolk wilt bezetten.
 De wacht verlaat die al, het volk trekt naar de stad,
 Daar ik de reden, ik beken het, niet van vat,
 En Cezars leger trekt te rug aan alle kanten.
 Hy doet zyn krygsstandaard in 't veld van verre planten.

FARNAÇES.

Terwyl ik dit Paleis in stilheid overval,
 Moet gy uit Utika vertrekken naar deez' wal,
 Met al myn adel, en geoeffendste soldaaten;
 Opdat men overwinn'. 'k Zal my daar op verlaaten.
 'k Vergun aan u ook de eer dat gy aan Cezar 't hoofd
 Van Kato brengen zult, gelyk 't hem is beloofd.

FELIX.

Ik staa gereed, en volg gehoorzaam uwe wetten.
 Ja ben getroost voor u myn leeven op te zetten.
 Ik heb nog nooit gevreesd, myn vorst, dan uwen haat.

FARNAÇES.

Zyn koning trouw te zyn, betaamt een onderzaat.
 Maar nooit zal myn geluk my met zyn zoetheid streelen,
 Of Felix zal altyd in myne voorspoed deelen.
 Maar laat ons veinzen. Ik begin den aanslag stil.
 Hy dekk' zyn gramschap, die zich zeker wrecken wil!

Einde van het tweede Bedryf.

Derde bedryf.

Eerste tooneel.

CEZAR, DOMITIUS, Gevolg van Cezar:

CEZAR.

Zie Cezar eindelyk in dit Paleis gekoomen,
Domitius. 'k Heb door 't bestand hier niets te schroomen.
Ik koom tot Katoos nut, wiens heldendeugd ik min.
Maar, kan ik aanstonds by der Parthen koningin
Myn hart verklaaren?

DOMITIUS.

Ja. Doch die aantrekk'lykheden
Zult gy niet zien, myn heer, dan om door bitse reden
Te voelen van naby, hoe zy te rugge deinst,
En uwe min veracht.

CEZAR.

Myn min is ongeveinsd.
Een held mag meer dan eens zyn liefde laten blyken,
Indien zyn glorie voor die hartstocht niet moet wyken.
Niets is 'er in myn ziel dat de eer te boven streeft.
Ik zal, zo zy volhart in d'afkeer dien zy heeft,
Misschien deez' minnedrift eens uit myn hart verjaagen.
De liefde boeijt geen held aan haaren zegewagen.
Schoon Cezar mint, hy weet dat Cezar zegepraalt.
Hebt gy de koningin zyn mogendheid verhaald?
En hoe de minste held, die naar zyn wet moet hooren,
Om over koningen te heerschen is gebooren?

DOMITIUS.

Uw dapp're daaden, rang, noch liefde die u blaakt,
Niets is 'er, dat het hart van deeze fiere raakt.
Maar 't voordeel 't geen 't geluk beloofd door uwe helden,
Zal u de wreedheid van de liefde ruim vergelden.
't Rampzalig overschot van held Pompëus moet

Nu bukken voor het zwaerd, of vallen u te voet.

CEZAR.

Als de overwinning zal door my ontwapend weezen,
 Wil ik, dat my 't heelal meer minnen zal dan vreezen.
 Die zyn beledigers ziet bukken voor zyn macht,
 En't quaad vergeeft, wint meer, dan die zyn wraak betracht.
 De roem eens Roomschen helds legt niet in 't overheeren:
 Maar, overwinnende, in de harten te regeeren.
 Ja Cezar ziet met schrik het bloedvergieten aan;
 Zyn goedheid overtreft het leed hem aangedaan.
 ô Goden! helpt ons, in het geen ik heb begonnen!
 Zo 'k Kato overwin, is 't gansch heelal verwonnen.
 Deeze eene gunst, verwacht ik nog van uw genâ!

DOMITIUS.

De koningin verschynt.

CEZAR.

Ik zal haar spreken, gaa.
 ô Eedle fierheid! zou de scepter aller landen
 Wel beter passen dan in deeze schoone handen?

Tweede tooneel.

ARSENE, CEZAR.

ARSENE.

ô Groote Goden! ach! wiens stem is dat? wiens spraak?
 Is 't die Romein niet zelf?..... ik twyffel of ik waak!

CEZAR.

Wat of door my te zien uw hart met schrik doorgriefde?
 Mevrouw, verwerpt ge een onvergangkelyke liefde?

ARSENE.

'k Heb u, myn heer, in 't hof myns Vaders eens gezien,
 Om ons in Cezars naam zyn vriendschap aan te biên.
 Maar dacht ik Cezar zelf op deeze plaats te ontmoeten!

CEZAR.

Vorstin, gy ziet hem zelf u in 't paleis begroeten.

ARSENE.

Myn heer, zyt gy 't!... 'ô ja, hy is 't die by ons quam.
 'Myn hart, gy zoudt door geen gemeene liefdevlam
 'Ontvonken kunnen, noch een minder u verwinnen
 'Dan Cezar!

CEZAR.

'k Moest u in Seleucië al beminnen,
 Toen ik gehaat, gedoemd, vervolgd wierd, en benyd.
 Myn hoop bestond alleen in 't winnen van een' stryd.
 Ik was de straf ten doel, voor myn doorluchte daaden.
 Elk riep: myn krygsbeleid, zou 't vaderland verraađen;
 Dies moest ik zwerven, van het een in 't ander ryk,
 Om de oorlogstoorts alom te ontsteken te gelyk.
 Uw Parthen weigerden myn smaad te helpen wreeken.
 Men hielp myn vyand: dies ben ik d' Eufraat ontweken,
 En rukte schielyk naâ 't ondankbaar vaderland.
 De schrik van mynen naam vloog voort, gelyk een brand.
 Men gaf my titelen, die 'k nimmer had voordeezē.
 Dus moest myn ziel een prooij der krygsgeschreiën wezen:
 Maar de eer weêrhielt my, dat ik geene traanen liet.
 Het voorwerp, my zo lief, verwekte my verdriet
 Door 't afzyn: doch ik voel myn hart nu wreeder scheuren:
 Wyl ik een schoonheid dien, die my niet mag gebeuren!
 Ik zie u weder? en ik ben by u verdacht!
 Wordt zo veel liefde dan, vorstin, door u verracht?

ARSENE.

Gy weet niet waar uit myn onsteldheid is gesproten.
 Hoe meer ik u aanschouw, hoe meer 'k haar voel vergrooten,
 En durf ik, 't geen ik denk verklaaren, in deez' staat;
 'k Voel op dit oogenblik, dat ik u niet meer haat.

CEZAR.

Wat onverwagt geluk! ik staa als opgetoogen!
 Is de overwinnaar niet meer haatlyk in uwe oogen?
 Ik zal het aardryk voort verlossen uit den druk,
 Nu ik van u ontvang myn allergrootst geluk.
 Zyt gy gevoelig? gy, voor Cezars tederheden!

ARSENE.

Ach! ongelukkige! heb ik myn vlam beleden?
 ô Goôn! dit zielsgeheim ontslipt my onverwacht!
 Maar 't veinzen heeft Arsene, ô held, niet in haar macht.
 'k Bemín u. Deeze vlam, die hier is uitgebroken,
 Is aan de Eufrates al in myne ziel ontstoken:
 Want van het oogenblik dat ik u eerstmaal zag,
 Heb ik in 't hart gevoeld wat zuiv're min vermag.
 Ik gaf me in haar geweld, en wenschte lang te weeten
 Wie deeze held was, die myn ziel niet kon vergeeten;
 En 'k zie dat Cezar my dat minlyk voorwerp strekt!
 Myn haat heeft schielyk myn genegenheid ontdekt,
 En strydend' tegen u, heb ik voor u gestreden.
 Myn afkeer, dwaaling, en de groote Goden, deeden
 My schuuwen dien ik minde.

CEZAR.

Ach! mint gy? welk een vreugd?
 De liefde schenkt my meer, dan Mars door de oorlogsdeugd.
 Ik heb het Roomsche volk, gy Cezar overwonnen.
 Staa toe, dat wy door d'echt ons hart verzek'ren konnen,
 Dat deeze vlam, door de eer ontstoken, eeuwig leeft,
 En tot een steun de liefde en de overwinning heeft.
 'k Verwekte op aard veel nyds door myne krygsbedryven:
 Maar myn geluk zal door des hemels gunst beklyven.
 Gaan wy naar Rome, daar ik u, myn koningin,
 Van vorstenhaaters zal doen eeren als vorstin.
 'k Heb in 't Farzaliesch veld door hunnen val, hunn'wetten,
 En hoogmoed zo gedempt, dat niets ons kan beletten.

ARSENE.

Zo lang dit Utika nog in de wapens zucht,
 Verwekt het in myn hart veel ramps en ongenucht.

CEZAR.

'k Zal 't overwinnen, door het volk genâ te gunnen.

ARSENE.

Zult gy die altyd, heer, aan hun betoonen kunnen?
 Ach! ach! wierd Kato ook geraakt in zyn gemoed!

Maar zulk een hart is niet te treffen, wat men doet.
 Myn ziel schynt tusschen u, en hem, verdeeld te weezen.
 Uw glorie raakt my, en 'k heb zyn gevaar te vreezen.
 Ik voel een neiging, die my heim'lyk tot hem trekt,
 Schoon ik niet weet wat die genegenheid verwekt.
 Hy is my, buiten u, 't beminlykst in myn oogen!
 Ik bid u, maak een eind van 't haat'lyk oorelogen.
 Doe voor het welzyn van 't heelal een offerhand'.
 Hy koomt. Behoed den held, u zelf, en 't vaderland.
 Betoon dat Cezar is de uitmuntendste aller helden.

CEZAR.

Hoop alles van my.

Derde tooneel.

CEZAR, KATO.

CEZAR.

Dat de volgende eeuwen melden
 Met eerbied van deez' dag, zo heerlyk; en 't al de aard'
 Ten vreugd verstrekke, dat wy heden zyn vergaârd.
 Laat ons de ramspoed van Hesperie nu stuiten.
 ô Kato, ik verzoek dat wy den vrede sluiten.
 Laat uw Romeinen weêr te Rome, vry en stil,
 't Geluk genieten, dat ik hen vergunnen wil.
 Laat ons voortaan den haat, de zucht tot wraak, vertreden,
 En 't Burgermeesters ampt in Rome t'saam' bekleeden.

KATO.

Durft gy my onbeschaamd den Burgermeesterstaat
 Opooffren, die een gift van 't volk is en den Raad?
 Wilt gy myn' deugden door een gruweldaad versmooren!
 Ons kan geen vrede, dan die wettig is, bekooren.
 Wy willen koningen noch boeijens, t' onzer schand';
 Neen, myn Romeinen strekk' het Afrikaansche strand
 Veel eer een heldengraf. Ik blyf vernoege verbannen
 Van 't Vaderland, zo lang 't beheerscht word van tirannen.

Herstel het weder; geef de aëloude wetten kracht,
 En gaa daar nevens my, ontbloot van oorlogsmacht,
 Om aan te hooren, uit den mond der vroomen Raaden,
 Wie lof en eer verdient, of lyfstraf, voor zyn' daaden.

CEZAR.

Waar ben ik schuldig aan? 'k deed Duitschland met beleid
 De Roomsche wapenen ontzien. Myn dapperheid
 Heeft tot den Oceaan 's lands grenzen uit doen zetten.
 Geen zee bepaalde my. Niets kon myn loop beletten.
 Durft gy, bedrogen van Pompëus en zyn Raad,
 Het Burgermeesterschap my weig'ren? welk een smaad!
 De vrede, geeft men voor, behoort myn moed te kluist'ren.
 Men wil myn roem en naam bezwalken, en verduist'ren,
 En tot vervulling van dien onverdraagb'ren hoon,
 Ontvang ik niets voor myn verwinningen ten loon.
 'k Zag't Burgermeesterschap myn grootsten vyand geeven.
 Dat ongelyk heeft my ten oorlog aangedreven.
 Men wapende vergeefs de waereld tegen my.
 Myn felsten vyand kan ik straffen, wie 't ook zy,
 'k Vergeef 't hem evenwel. Waar in ben ik misdaadig?

KATO.

Gy heerscht, en staat naar wraak, al schynt gy zo genadig.
 Acht gy uw' gruuw'len en uw misdaad buiten schuld,
 Nu ge in Pompëus dood uw wraaklust ziet vervuld?
 Tirannen kunnen ligt een ydele uitvlucht vinden:
 Maar altyd strydt hun woord met 't geen zy onderwinden.
 Het Burgermeesterschap is u geweigerd: want
 Gy waart te machtig voor 't bestier van 't vaderland.
 Wat loon hebt gy verdiend? het land doen triumfeeren,
 En als een dapper held de Gaulen te overheeren,
 Was maar uw plicht: dewyl een burger alles is
 Verschuldigd aan den Staat; de Staat hem niets. Gewis
 Uw onschuld is te zwak, uw misdaad zeer boosaartig.
 Gy zyt de lyfstraf van Kapitolinus waardig.

CEZAR.

Vergeet gy, Kato, dat ik overwinnaar ben?

En 't uw Romeinen voegt dat elk myn gunst erkenn'?

KATO.

De onschuldige heeft geen vergiffenis van nooden.
 Uw hoogmoed heeft de schuld. Wensch liever van de Goden,
 Dat aan uw' gruwelen voortaan niet werd' gedacht.
 Toen Sylla zich ontsloeg van de ongerechte macht,
 Heeft hy de goedheid der Romeinen hoog verheven.
 Volg gy zyn voorbeeld na; licht werde uw schuld vergeeven.
 Gy antwoord niets? helaas! myn lieve Vaderland!
 Dat wreed barbaarsch gemoed blyft even trots, en brandt
 Om 't beeld der Vryheid uit uw Kapitoel te rukken!
 Is 't niet genoeg dat al de Goden u verdrukken!
 Ach! de adelaar bevecht den ad'laar, maakt hem klein,
 En 't Roomsche bloed druipt langs het kleed van deez' Romein!
 De helden die de steun van uwe wetten waaren,
 Versmooren de natuur, verand'ren in barbaaren,
 Vernietigen het recht, en 's lands gerechtigheid
 Vlucht uit de vierschaar, met gebroken zwaerde, en schreit.
 De vader doodt den zoon! de zoon doorsteekt den vader!
 De droeve moeder werpt zich tusschen hen te gader,
 En geeft den veegen geest, op 't lyk haars zoons, en heer!
 Zyt gy nog greetig tot regeeren? zo regeer!

CEZAR.

En wilt gy zonder einde alle uwe levensdagen,
 Ver buiten Rome, uw rampzalig lot beklagen!
 En boven allen nood ons dwingen, dat men moet
 De handen verwen, in het dierbaar burgerbloed?
 Gy haat den oorlog, en gy weigert ons den vrede.
 Men wyte u 't onheil. Steek het slagzwaard in de scheede,
 Indien 't Romeinsche bloed zo dierbaar is voor u.
 Waarom bevecht g'alleen de macht der Goden nu?
 Hun gunst tot my is ons zo menigmaal gebleken,
 Dat ik de nederlaag myns vyands, zeker reken.
 Ik kome, opdat ik u de tegenspoed ontruk',
 En dees myn eedle zorg schynt u een gruwelstuk.
 Gy wilt de zege juist verbinden aan de wetten.

Laat my de zorg dat ik myn eer niet zal besmetten.
 Wy zullen de eendracht haast herstellen in den Raad,
 Tot straf van kuipery, geweld, en eigenbaat.
 Toen Sylla triumfeerde, en ze alle voor hem bukten
 Die hem vervolgden door den nyd, en onderdrukten,
 Kon hy zich zonder schaamte ontslaan van 's lands gebied:
 Maar 't geen g' op my begeert, lydt nog myn glorie niet.
 't Zou schynen of ik moest voor myne haaters vreezen.
 Als 't al verwonnen is, zult gy gelukkig weezen:
 Want overal, daar ik myn wapens heb gevoerd,
 Wordt niet meer bloeds gestort, of iemants hart ontroerd.
 'k Doe Rome daaglyks door het prachtig schouwspel streelen.
 'k Laat elk mildaadig in myne offerhande deelen.
 't Volk wordt gelukkig.

KATO.

Zeg veel liever, 't wordt misleid.
 Het recht, waar door gy heerscht, bestaat in listigheid.
 Uw mildheid kocht de stem des volks van schuldenaaren,
 Die door de strengheid van de wet gedwongen waaren.
 De deugd eens dwingelands is voor zyn misdaad nut.
 Hy doet het goede; opdat hy 't quaad doen onderstutt'.
 Met goedertierenheid vermomt hy zyn' verwoedheid;
 Dies zyt gy strafbaar voor het recht, zelf om uw' goedheid.

CEZAR.

Dees reden loopt te hoog. Hoe, Kato, weet gy niet,
 Dat Cezars gramschap, op zyn wenken en gebied,
 U overwinnen kan?

KATO.

Ik bleef niet in het leven,
 Zo ik geen macht had u te kunnen tegenstreeven.

CEZAR.

Men zwicht 'voor 't nootlot, heer,

KATO.

Myn lot is, vry te zyn.

CEZAR.

Leef aan den Tiberboord gelukkig, buiten pyn.

KATO.

De Tiber heeft my nooit aan zynen boord te wachten,
Voor hy in vryheid is hersteld, door myne krachten.

CEZAR.

Munt in 't bevryden van uw leven uit.

KATO.

't Waar schand
Dat dank te weeten aan een snooden dwingeland.
Het is heldhaftig zich te wreken, of te dooden.

CEZAR.

Ik wordt beledigd.

KATO.

Ik dien Romen, en de Goden.

CEZAR.

Die hebben onder u veel krygsalarm verspreid.
Erken der Goden stem, in myn zeeghaftigheid.

KATO.

Ik hoor de Godsspraak in myn hart gewisser spreken.
Zo ik de wetten van het nootlot wou verbreeken,
'k Zou die gerustheid niet bezitten in 't gemoed.
Gy zult door ons uw straf ontvangen, hoe gy woedt.
Voor één Tarquinius, in u op 't nieuw verzezen,
Zyn duizend Brutussen, dien gy nog hebt te vreezen.
Denk aan deez' Godsspraak als men u ter neder velt!
Hun roem blyft eeuwig, als den nazaat word gemeld,
Dat ze als onze ouders, en doorluchte burgervaders,
Geen koningen ontzien, en straffen de verraaders.

CEZAR.

Dit snood verraad, waar mede uw gramschap my beticht,
Voegt eenen bontgenoot des vroomen Katoos ligt.
Gy stelt u wis de hulp van Farnaçes voor oogen.
Maar weet, dat hy u in het heimlyk heeft bedrogen.
Hy biedt my aan, door twee soldaaten u een dolk
Door 't hart te stooten. 'k Heb die schelmen door myn volk
In ketenen doen slaan, en stelze aan uw genade.
Nu oordeel van uw' haat, en hoe ik u versmaade.

KATO.

Dit is een eed'le daad, ô Cezar, ik beken 't!
 Had gy geen staatzucht, gy verwont myn hart in 't end.
 Staat Farnaçes nâ 't hoofd, het geen gy wilt verdadigen!
 Zyn wreedheid zal misschien zich met myn bloed ver zadigen:
 Maar gy zyt wreeder.

CEZAR.

Ik?

KATO.

Ja Cezar, gy belaagt
 Myn vryheid. Goden! ach! hoe heeft het u behaagd
 Deeze' groote heldenziel met staatzucht te besmetten?
 'k Moet Cezar haaten, 'k moet wanhoopende beletten
 Dat hy my dwingen kan myn deugden af te staan.
 't Zal me eeuwig wroegen, dat ik zo veel heb misdaan,
 Dat ik nu achting voor den vyand toon van Rome!
 Ach demp uw wreedheid. Laat de deugd in 't harte komen.
 Duld dat de vryheid en de vrede t' zaam' regeer.
 Toon Rome dit geluk, tot uw onsterflyke eer,
 Dat gy een held zyt, die u zelf kunt overwinnen:
 Hoe haatlyk gy ons waart, dan zullen we u beminnen,
 En zeggen, hy heeft zelf de ontdekking ons gedaan,
 Dat hy bereid stond Rome in ketenen te slaan:
 Maar de eed'le vryheid kon zyn groote ziel bekooren.
 Doch 'k stel vergeefs u de eer zo luisterryk te voeren;
 Dewyl voor u de glans der heerszucht schooner straalt.
 Gy zegt uw stam is van de Goden afgedaalt:
 Maar dat betoont gy niet door alle uw euveldaaden.
 Zult ge alle mensch'lykheid dan afstaan en verraaden?
 Dat uwe hoogmoed tot de Goden zich verheff':
 Maar, zyt gy van hun bloed, maak dat het elk beseff';
 En zyt gy 't niet, zo poog 't u zelven waart te maaken.
 Men kan niet zonder deugd die heerlykheid genaaken.
 Maar 't is niet nodig dat ik woorden meer verspil;
 Wyl Cezar 't opzet, dat hy heeft, bevord'ren wil.
 'k Zal myn Romeinen 't geen gy aanbiedt openbaaren.

Zy moeten 't vonnis van hun nootlot zelf verklaaren.
Zo Rome boeijens kiest, ontzie ik dood noch pyn!

CEZAR.

Goôn! waare ik Cezar niet, 'k zou Kato willen zyn!

Einde van het derde Bedryf.

Vierde bedryf.

Eerste tooneel.

KATO, FOKAS.

KATO.

Hoe, Cezar, dacht ik, zou myn weêrkomst hier verwachten!
Bevrydt hy myn gezicht van een, die wy verachten?
Die 'k zonder afkeer, ja afgryzen, niet beschouw.
'k Doe my geweld, dat ik me in onderhand'ling hou.
'k Zou liever voor de vuist hem met het staal bevechten,
Op hoop van door zyn dood 's lands vryheid op te rechten.
Vergeefsch heeft hy 't verraad van Farnaçes ontdekt.
Vergeefsch schut hy den slag, die tot ons onheil strekt.
Niets kan 't onwrikbaar hart des strengen Katoos raaken.
De tweedracht mengt te veel vergifts in onze zaaken.
Myn ziel is echter zo verblind niet van den haat,
Of 'k zie iets heerlyks in den vyand van den Staat.
Gevaar noch tegenspoed zou zulk een hart doen beeven.

FOKAS.

Hy kan in 't oorlogsveld verwinnen, en vergeeven.
Zo 't ons geoorloft waar' te buigen voor een heer,
Verdiende Cezar best, misschien, die macht en eer.
Maar zyne heerszucht stelt zich boven de oude wetten.
Zy, die de koningen hunn' dwing'landy beletten,

En zyne heerszucht, zyn te strydig met elkaâr;
Dit maakt den grootsten held den grootsten schuldenaar.

KATO.

ô Goden! hoe vergramd verworpen myn Romeinen
Een vrede, wiens gevolg de vryheid moest verkleinen.
Wat vond ik kloekheid! wat een lust tot ed'le wraak!
De harten branden om te stryden voor 's lands zaak.
De fierheid schittert uit des minsten krygsmans oogen.
Wat heeft de liefde tot de vryheid groot vermogen,
Als die beschermgodin een moed in 't harte zendt!
Maar 't is nu tyd, dat ik myn dochter maak bekend...
Gaa heen. Zy nadert my. Ik voel myn boezem zwoegen.
De droeve Kato kan niet zonder ongenoegen
Zyn bloed bevlekt zien, met een koningklyk çieraad.

Tweede tooneel.

ARSENE of PORÇIA, KATO.

ARSENE.

'k Ben, eer dan Cezar, hier: opdat wy uwen haat,
Door vreedehandeling, aan wederzy, beslissen.
Het eind van uwen ramp zal myne traanen wissen.
't Gestort Romeinsche bloed verwekt myn tederheid;
En, ligt tot quetsing van myn hooge majesteit,
Ben ik tot Rome meer geneigd, dan 't machtig Parthe.
Nooit sterft een held van u, of 't gaat my diep ter harte.
Is 't wel behoorlyk, dat ik, zynde een koningin,
De grootste vyanden der koningen bemin?
Ach! schoon ik mynen plicht in alles wil betrachten,
Wordt ik geslingerd, en ontroerd in myn gedachten,
Als of ik afstand van het voorrecht der natuur.

KATO.

Indien 't Romeinsche volk met zulk een edel vuur
Zichzelf verwinnen kon, men zag zyne ongelukken

Wel haast verzacht; niets zou de vryheid onderdrukken.
 Uw moed is grooter dan die van een koningin.
 Gy voedt gedachten van een ed'le Romeinin.
 Verbreidze vry alom, om elk tot deugd te nooden:
 Dewyl zy worden gerechtvaardigd van de Goden.

ARSENE.

De vrede wykt weêr voor 't bloeddorstig oorlogszwaerd,
 En quynt: maar ik bezorg, dat die nog word bewaard.
 'k Zie my van Cezar met een zuiv'ren drift beminnen.

KATO.

Hoe! gy, Mevrouw?

ARSENE.

Ik zal zyn hart voor u verwinnen.
 'k Regeer een machtig ryk, en spruit uit zulk een bloed,
 Dat d'allertroutsten held myn troon gevallen moet.
 'k Zal Cezar aanbiên, of hy met my wil regeeren,
 En laten Rome tot zyn oude vryheid keeren.
 De vrede zal de vrucht van zulk een huuw'lyk zyn.

KATO.

Wat hoor ik! welk een schrik vervult myn hart met pyn!
 Bemint gy Cezar? gy? ô hemel, ach! bewaarde
 Gy zulk een loon, voor myn oprechte deugd, op aarde.
 Is dit de prys voor zo veel wederwaardigheid?
 Betrouw op 't waereldlyk geluk, gy wordt misleid;
 't Put al zyn krachten uit om my te wederstreeven.
 Was 't my niet smaats genoeg, te aanschouwen by myn leven,
 Hoe 't koningklyk çieraad haar voorhoofd heeft onteerd?
 Moet ik nog weeten, dat haar zulk een vlam regeert?
 Dat ze in haar ziel het beeld van dien tiran zou drukken?

ARSENE.

Wat onvoorziene woede! ach! wat mag hem verrukken?
 Veroorzaakt myne rede, ô Kato, zo veel haat?
 Waarom ontroert ge u dus? wat baart die schrik? wat quaad...

KATO.

Deez' brief van Arzaçes zal 't u te kennen geeven.

Kato geeft zyn dochter den brief, dien Artabanus hem in het eerste bedryf gegeven heeft.

ARSENE.

Gewyde lett'ren, die 'k niet zien kan zonder beeven!

Zy leest.

Herken dan, in Arsene, uw kind, uw eigen bloed;

En zo men Porcia den rykstroon geeven moet,

Tot zekerheid en rust der landen;

Laat haar myn Scepter dan in handen.

Ach Goden! 'k sta verbaasd! wat word my hier gemeld?

Ik Katoos dochter! ik het bloed van zulk een held!

Een lot, zo heerlijk, is meer dan een scepter waardig!

Myn vader, deeze naam, zo zoet, zo edelaardig,

Is me aangenaamer dan myn koningklyke macht.

Natuur heeft me aangespoord, door haar verborgen'kracht,

Opdat ik wederom zou komen voor uwe oogen.

'k Week voor haar wet, door een geheim van groot vermogen.

Gy weet tot welk een eind zy my dus heeft verrukt.

Verzacht uw gramschap, en verban al wat u drukt!

Beschouw, beschouw my, heer, met de oogen van een vader!

Dat de eigenzinnigheid my niet bestraf! Vergader

Alle uwe krachten, al uwe edelmoedigheid;

Opdat ge een dochter mint, die nimmer van u scheid!

KATO.

Gy waart gevoelig voor myn' wederwaardigheden.

De onzichtb're band des bloeds bindt meerder dan de reden.

Natuur heeft haare wet ons ingedrukt: want nu,

Myn dochter, voelt myn hart de zelfde zucht voor u.

Maar uwe hoogheid is onwettig, en afschuwlyk.

De liefde, die gy draagt tot Cezar, snood en gruwlyk.

Toon ieder, dat gy zyt uit Katoos stam gedaald,

Die op de liefde, en op den hoogmoed, zegepraalt.

PORÇIA.

Helaas! kan ik de kracht der liefde wel beletten!

KATO.

Zoudt gy het bloed, dat door uwe ad'ren vloeijt, besmetten?
Gy zucht nog? Goden! ach, ik beef! maakt dan de min
Myn kind, myn dochter zelf, my tot een vyandin?

PORÇIA.

Ik bid, myn vader, ach!

KATO.

Kan ik uw vader weezen?
Daar uwe liefde my onteert, en 't hart doet vreezen.

PORÇIA.

Geef deez' onnooz'le vlam, myn heer, vergiffenis;
Dewyl al 't ov'rige in myn ziel rampzalig is.
Wist ik, ô Goden! toen die liefde is toegenomen,
Dat ik myn afkomst dus verschuldigd was aan Romen?
Kon ik toen weeten, dat ge een scheiding hadt gemaakt,
In 't hart myns vaders, en het hart dat voor my blaakt?

KATO.

Die droefheid toont, dat ge u door zwakheid laat regeeren.
Gy moet die tederheid uit uw' gedachten weeren;
Of stel u voor, dat gy voor eeuwig van my gaat.
Dwing zelf uw vader niet, dat hy u myde en haat.

PORÇIA.

Wat hoor ik! welk een smart! uit vrees van my te haaten
Verbant gy my, en wilt dat ik u zal verlaaten.
De Goden hielden my voor u lang onbekend.
Gy maakt hun wreedheid tot een wreedheid zonder end.
Denk, dat ik nimmer nog de omhelzing heb genooten
Eens vaders. In het hof der koningen en grooten,
Heb ik die tederheid nog nooit gevoeld van 't bloed.
Gy bandt me, en denkt dat gy daar Rome dienst door doet.
Ach! vader! vader! zeg, moet ik uw vonnis vreezen?
Kunt gy geen braaf Romein, en mensch met eenen, wezen?
Moet ge ongevoelig zyn?

KATO.

Bedenk wat gy ons zegt.
Hoe, moet natuur de deugd bestryden, en het recht?

PORÇIA.

En moet de deugd natuur verdooven en verkrachten?
Verwek geen stryd meer in myn bloed, noch myne klachten:
Want zonder misdaad kunt gy binden in één band,
De vaderlyke liefde, en die van 't vaderland.
Myn bloed zal voortaan zich dier vlamme niet verwaardigen.
't Staat nu aan mynen arm myn ziele te rechtvaardigen.
Ik zal die snoode vlam verdooven in myn hart,
En zoeken midd'len tot vermind'ring van myn smart.
Zo ik de liefde door de deugden niet kan dooden,
Zal ik myn schuldig bloed opoffren aan de Goden.
Ik brand, ja zo, dat ik het leven zelf veracht,
Om aan te toonen 't bloed, dat my heeft voortgebracht.

KATO.

Myn dochter, 'k ken u, aan uw deugd, en schoone zeden.
Uw bloed is 't myne! ach welk een vreugde!

Derde tooneel.

CEZAR, KATO, PORÇIA.

CEZAR.

Zal ik heden
Myn goedheid, of myn wraak, betoonen in uw nood?
Wat eischt uw oorlogsvolk?

KATO.

Uw neêrlaag, of uw dood!
Zy willen 't noodlot door den oorlog ondervraagen.
Geloof niet, dat men 't lyf in Utika zal waagen,
Noch 't Afrikaansche volk verlaaten in den druk,
En wachten tot gy kooft, om ons 't tirannig juk
Te werpen om den hals. ô Neen, men zal verbeiden
Tot dat hy, die het licht op 't aardryk laat verspreiden,

Zal ryzen uit de zee, door 't heilig recht geleid,
 En onzen moed. Dan zal de Roomsche dapperheid
 Verschynen in het veld; ligt tegen uw verwachting.
 De hand zal, rookende van 't bloed, in zulk een slachting,
 Door de onschuld staal noch vlam, noch uwe woede ontvliên.
 Houd u daar toe gereed.

CEZAR.

Geloof my, gy zult zien,
 Dat ik u moedig in deez' wallen voor zal komen.
 Ik wenschte 't overschot der burgeren van Romen,
 Farzaliën ontvlucht, te redden uit gevaar;
 Doch gy, hoe zeer verzwakt, maakt het onhandelbaar.
 Ge onsteekt den blixem, die u zelf op 't hoofd zal daalen,
 Ja, dwingt my, Kato, om op u te zegepraalen!
 Gy ziet, Mevrouw, dat hy zich in 't verderf begeeft;
 Verwyf my niet, dat dit myn haat veroorzaakt heeft.

PORÇIA.

Gy durft de gramschap van uw vyanden braveeren:
 Maar, weet gyze alle, die gy nog moet overheeren?
 Kent gy de krachten van den geen', dien gy versmaad?
 Daar is 'er één by hen, wiens schrikkelyke haat
 Uw onverwinb'ren moed noch overmacht zal vreezen.
 Dien gy moet achten, en u vreesselyk moet wezen;
 Die uw onwrikbaar hart terstond verwagg'len kan.

CEZAR.

Wie is die vyand, zo ontzach'lyk? noem hem dan.

PORÇIA.

Ik.

CEZAR.

Gy!

PORÇIA.

Ja ik. Beschouw in Kato mynen vader.

CEZAR.

Wat zegt gy ons, Mevrouw! verklaar my dit wat nader.
 Kunt gy de dochter zyn van Kato, en gelyk

De koninginne van het machtig Parthiesch ryk?
Dit diep geheim verrukt me, en maakt my opgetoogen!

PORÇIA.

Ja, zie myn noodlot, en haar vreesselyk vermogen!
Myn afkomst maakt uw ziel verwonderd en ontsteld:
Want gy beminde my, en ik u weêr, ô held.
'k Behoorde beevende dier zege my te schaamen.
Nu vind ik schande, in 't geen my eertyds mocht betaamen.
'k Word op deez' dag gewaar, hoe dat de eenvoudigheid
Niet by de liefde voegt, die heden van ons scheid.

CEZAR.

Waarom noemt gy die liefde een misdaad, en een schande?
Waarom geeft gy haar aan den haat ten offerhande?
Zy is een hemelgift, die ons verëenen moet.
Veracht de liefde niet: maar queek haar zuiv'ren gloed.

tegen Kato.

Laat, door ons huwelyk, de vrede weêr herleeven.

KATO

Ik zal den Goden eer ten offerhande geeven
Het bloed myns dochters, en het myn, voor uw gezicht.
Neen Cezar, door dien weg verrast gy nooit myn plicht.
Kon de ongelukkige Pompëus iets verwerven
Op uwen haat? en deed uw gramschap hem niet sterven?
Toen hy uw schoonzoon wierd begon zyn ongeluk,
En die gewyde band was oorzaak van zyn druk.
Maar zeg: Zo Kato u dit huuw'lyk kon vergunnen,
Zou 't uw verhongerd hart naar 't ryk verzaaden kunnen?
Dan vond uw heersucht, en uw trotsheid, perk noch maat,
En ik zou quynen, als verraader van den Staat.

Vierde tooneel.

KATO, CEZAR, PORÇIA, DOMITIUS.

DOMITIUS.

Myn heeren, Farnaçes vermeestert deeze wallen.

Ik stond verwonderd, als ik hem straks aan zag vallen,
 Met krygsvolk, dat zo wreed en raazend is als hy,
 't Geen hy hier mogelyk verborgen hielt. Hoe 't zy,
 't Gevolg der koningin, en weinige soldaaten,
 Beschermen dit Paleis met moeite.

KATO

trekt het geweer.

Goden! laten
 Wy vliegen tot hun hulp, en geeven 't nootlot blyk,
 Dat onze heldenmoed zyn wreedheid is gelyk.

CEZAR

trekt het geweer.

Ontstel u niet, Mevrouw. Ik zal u wraak verschaffen.
 'k Heb Ptolomëus wel gestraft. 'k Zal hem ook straffen.
 De hemel scheidt vergeefs een edelmoedig hart,
 Zo hy het somtyds niet eens overstort met smart.

Vyfde tooneel.

PORÇIA alleen.

Niets kan die helden hier beschermen!
 Zy gaan daar hen de dood verwacht.
 De hemel, doof voor myne klacht,
 Wil zich nu onzer niet erbermen!

Hy, die my 't allerliefste scheen,
 Is hier gebracht, in deeze wallen,
 Opdat hy door het zwaerd zou vallen,
 Wanneer zyn arm is afgestreên.

'k Word pas gestreeld van eenen vader,
 Of 't ongerechtig krysgeweld
 Beroofd my weder van den held,
 ô Goden! door een aartsverraader!

Eer ik hem zag waart gy wel wreed:
 Maar hem hergeevende, nog wreeder.

Dat lief gezicht gaeft gy my weder,
Om my te domp'len in myn leet.

Ach! mocht ik met myn leven, 't leven
Des helds bevryden, in den nood;
Die niets kan kiezen, dan den dood,
Of zich in 't slaafsche juk te geeven!

En ik, getuige van zyn spyt,
Nu 't wreede lot hem wil verneêren,
Moet, met myn dood, zyn dood vereeren.
Koom, zien wy d'uitslag van den stryd.

Indien hy sneuvelt, toon ik Romen,
Door 't storten van myn edel bloed,
Wat Katoos dochter kiezen moet,
Om in geen slaaverny te koomen!

Vyfde bedryf.

Eerste tooneel.

PORÇIA, FENIÇE.

FENIÇE.

WAt schrikk'lyk krygsgerucht weêrgalmt door deeze zaalen?
En kaatst te rug 't geschreij van die ten grave daalen?
Krygt Rome ontzet, Mevrouw?

PORÇIA.

O ja, de kans verkeert,
De Goden helpen ons: want Kato triumfeert
Op Farnaçes, die vlucht, tot berging van zyn leven.
Ik koom 't, uit Katoos naam, u zelf te kennen geeven.
De snoode Farnaçes verraste, op eene reis,
De poort van Utika, en muuren van 't Paleis.
Maar 't Roomsche volk is voort manhaftig toegesprongen,
En heeft hem in der haast met kracht te rug gedrongen.
De vyand kon die woede, en aanval, niet weêrstaan.
Held Kato voert zyn volk zelf by de haven aan;
Opdat hy hem belett' te ontvluchten in zyn schepen.
Hy heeft hem, zonder hulp van Cezar, aangegrepen,
Omdat hy mede in de eer der overwinning niet
Zou deelen; die hier op den stryd misnoegd verliet.
Romeinen, riep de held, 't zou Rome niet betaamen,
Zo de onschuld met de schuld in één slagorde quamen.
De hulp eens dwing'lands is gevaarlyk in den stryd.
Ja de overwinning zoude ons strekken tot verwyte.
Hy kan van Farnaçes zich tegen de onze wenden.
Hier op stuift hy vooruit, gevolgd van all' zyn benden,
En Cezar blyft verbaasd, door die manhaftigheid,
Alleen, omringd van volk, dat zieltoogt, kermt en schreijt.

'k Heb hem doen weeten, dat hy herwaart aan kan komen,
 Om iets geheims... Hy koomt. Dat nu het machtig Romen,
 In 't eerst verbysterd door myn deugd, als koningin,
 Nu staa verwonderd, om die van een Romeinin.
 ô Eed'le vryheid, 'k hoop dat gy niet meer zult quynen!

Tweede tooneel.

PORÇIA, CEZAR, FENIÇE.

PORÇIA.

Is 't, Cezar, een Romein, die wy hier zien verschynen?
 Of is 't een dwingland, die zich op deez' plaats verthoont?

CEZAR.

Het is uw minnaar, van de zege alom bekroond,
 Die in zyn glorie, en uw liefde, steeds zal branden.

PORÇIA.

Gy mint me? en gy bereidt voor my de slaafsche banden?

CEZAR.

Voor u, Mevrouw?

PORÇIA.

Voor my, zo wel als voor 't heelal.

CEZAR.

Ach! of de haat voortaan uw hart verwinnen zal!
 Terwyl uw vlam verdooft, voel ik de myne leven.

PORÇIA.

Nu ik myn plicht voldoe, moet gy die tegenstreeven?

CEZAR.

Ik heb vergeefsch gehoopt. ô Straffe Porçia!
 Gy volgt de wreede deugd des strengen Katoos naa.
 Verwint de haat uw liefde? Of zoudt gy nog gedoogen,
 Dat ik u in 't geheim myn ziel zou offren mogen?

PORÇIA.

Verwyt dien snooden drift geen eed'le Romeinin,
 Die oorsprongk nam in 't hart van Parthens koningin.

Ik weet niet hoe myn hart zich dus liet overwinnen!
 De straf des hemels dwong me een dwingeland te minnen;
 En nu ik schuldig ben, is myne ziel bereid
 Die smet te zuiv'ren, door een onstandvastigheid.
 Gaat u de liefde, naar gy zegt, zo diep ter harte,
 En baart myn afkeer u zo veel verdriet en smarte?
 Wel aan dan, Cezar, laat de Vryheid in haar stand.
 Bemin, ten minste dien, het dierbaar vaderland.
 Staa heden af, om iets daar tegen te onderwinden,
 En morgen zal ik my aan u door d'echt verbinden.
 Gy overwint my, zo ge uw overwinning staakt.
 En gy zult zien, hoe Rome uw roem onsterff'lyk maakt.
 Dan zag men ligt geen echt zo heereylyk voorheenen,
 Dewyl zy Kato met de Goden zou veréénen.
 Zie hier 't geheim, dat ik aan u te ontdekken had.
 Kies... hoe! heeft Cezar niets te zeggen?

CEZAR.

Ach! hervat
 Nu myn benyders al uw hoogmoed, als voordeezē.
 Stuif tegen me op: gy zult voortaan geen slaaven weezen.
 Dees krans van lauweren, gevlochten om myn hoofd,
 Had me al wat Romen ooit veroverd heeft beloofd.
 'k Weet dat de hemel, myn verwinning ziende op aarde,
 My tot beheerscher van de waereld lang verklaarde:
 En echter staa ik af, Mevrouw, van zulk een recht;
 Ja, stel myn glorie maar alleen in uwen echt.
 Maar zo 't Romeinsche volk zyn vryheid wou verliezen,
 Of zyn geluk bestond om zelf een heer te kiezen,
 En wenschte, ziende in my de waarde van een held,
 Dat de opperheerschappy wierde in myn macht gesteld;
 Kon ik dan laten te gebieden? niets begeeren?
 En zoudt gy weig'ren aan myn zyde te regeeren?

PORÇIA.

Die yd'le streelingen, die goedertierenheid,
 Die 't vryë volk met list in slaafsche ketens leit,
 En die bedriegery, zyn gruwelyke daaden,

Die de onbevleete deugd besmetten en verraaden.
Neen Cezar Rome is vry.

CEZAR.

Hoe kan het vry zyn, daar
't Geen macht heeft om een heer te kiezen in 't gevaar?
Zo ik in Rome de gelykheid heb vertreden,
Myn arm heeft voor myn deugd en myn geluk gestreden.
Daar moet een meester zyn.

PORÇIA.

Goon!

CEZAR.

Rome kan niet meer
Zyn uitgestrekte macht beschermen zonder heer.

PORÇIA.

't Kon zonder vorsten, of tirannen in te haalen,
Op alle troonen van de waereld zegepraalen.

CEZAR.

Toen bloeijde Rome, door een wond're deugd vermaard,
Ten stut der Vryheid, en een voorbeeld aan al de aard.
Maar als de mogendheid des staats was toegenomen,
Verdween de deugd, en 't quaad is in de plaats gekomen.
De grooten hebben door hunn' kuipery, geweld,
En staatzucht, de oppermacht van Rome neêrgeveld.
De tweespalt heeft het roer van staat den braafsten mannen
Ontweldigd, en gaf plaats aan duizenden tirannen.
Zoek ik te heerschen, 't is voor 't welzyn van 't gemeen.
Dus kan men rusten op de zorg van één alleen.
Ik zal de steun zyn des vereenden staats. 't Zal blyken
Dat ik myn heil voor 's lands geluk zal laten wyken.
Ik zou vernoegd zyn met de prys van myne min,
Zo ik myn hand gaf aan myn fiere Romeinin,
En heldenlooten uit dat edel bloed mocht wachten,
Beminnars van de deugd, ten roem der twee geslachten.

PORÇIA.

Hou op! hou op! 'k barst uit in felle grimmigheid.
Ik zelf, ik schaam my, om de hoop daar g'u mê vleijt.

Verwacht niet, dat gy van de deugd my af zult trekken.
 Uw bloed, tiran, uw bloed, zal 't myne nooit bevlecken!
 Schoon 't zwaar valt, dat ik op de liefde triumfeer:
 Uw snoode weig'ring strekt myn haat tot een geweer,
 Om, als uw woedende arm de wetten stelt aan Romen,
 Door een heldinnedood uw ketenen te ontkomen!
 Het zullen slaaven zyn, van wien gy word gevreesd,
 Die in den burgerkryg uw hulpers zyn geweest,
 Vervolgers van de deugd, van Kato, en 's lands vaders,
 Romeinen met den naam, rampzalige verraaders!

Wie kunnen volgen, naa uw dood, in 't ryksgebied,
 Als schelmen, groeiende in verwoesting, en verdriet
 Des volks? die gif en staal gebruiken, zonder beeven,
 Om hunne vaderen te brengen om het leven;
 Die woeden zullen, en verwoesten zonder end;
 Ja Romen zien in brand; de waereld vol elend,
 Gelyk een wildernis; de leevenden en dooden
 Begraaven in één graf; de schrik der hemelgoden
 En hel verwekken, door een goddelooze vlam;
 In bloedschand leeven, tot een vloek van hunnen stam!
 En hunne moeder zelf den dolk in 't harte booren.
 Indien de naneef al die gruwelen zal hooren,
 Moet hy, vergramd om zo veel boosheid, u alleen
 De schuld niet geeven, van zo veele afgryslykheên?

Derde tooneel.

CEZAR, PORÇIA, DOMITIUS.

DOMITIUS.

Myn heer, 't gerucht des stryds is schielyk voortgevlogen,
 En uwe legermacht is herwaart aan getogen;
 Dewyl een valsch gerucht wierd onder 't volk verspreid,
 Dat hier ter plaats wordt op uw leven toegeleid.
 Uw helden riepen wraak, en vlogen naar de wallen
 Van Utika, en deeze sterkte, om aan te vallen,

Terwyl zich Kato in den stryd gewikkeld vond.
 De stad viel in hun hand, wyl niemand hen weêrstonde.
 Nu stormen ze op 't Paleis, bezet van weinig wachten,
 Die door 't bestand misschien niet op dien aanval dagten.
 De vorst van Pontus had de neêrslag, en de nood
 Dwong hem te vluchten, met zyn leger, naar de vloot,
 En Kato, bezig om het overschot te dwingen,
 Zag, van uw leger zich op 't onvoorziest omringen:
 Maar die standvastige, die onverwrikb're held,
 Hoopt uwe krygsmacht ook te blix'men uit het veld.
 Hy staat in 't spits van 't heir.

CEZAR.

Laat ons geen tyd verspillen,
 Om de ongegronde wraak myns oorlogsvolks te stillen.
 Ik zal bezorgen dat het heir zich elders wend;
 Opdat het krygsbestand door ons blyve ongeschend.
 Het voorbeeld dat ik nu den naneef meen te geeven,
 Mevrouw, zal weezen de bescherming van het leven
 Der ongelukkigen. Meet, wreede Porçia!
 Uw strafheid naar het quaad, dat ik deez' dag begaa.

Vierde tooneel.

PORÇIA, FENIÇE.

PORÇIA.

Wat hebt gy heden voor met mynen Vader, Goden!
 Ach! gy dreigt altoos om den vroomen held te dooden.
 Verwyst gy my dan om te beeven voor altyd?
 Maar, is 't behoorlyk dat ik u myn ramp verwyt?
 Zou ik uw straf zien, en myn misdaad nog verschoonen?
 'k Deed Cezar zich by my in dit Paleis vertoonen,
 Daar hy zyn legermacht moest houden in bedwang.
 'k Wou Rome helpen, en verhaast zyn ondergang!
 Ik dood myn Vader, door te zorgen voor zyn leven!
 De teêrgevoeligheid die my heeft aangedreven,

Ontsteekt de houtmyt, die zyn lyk tot asch verteert!
 Zeg, ongelukkige, zeg, of gy nog begeert
 Te leeven? Neen, ô neen; 'k zal my ten straf bereiden.
 Indien de dood my nu van Kato af moet scheiden,
 Zal ik my wederom, in 't zalig zielenveld,
 Op heerlyker plaats, versaamen met den held.
 Alwaar geen dood is, of geen scheiding ooit zal weezen;
 Daar ik het noodlot, als op aard, niet heb te vreezen.
 En gy geheiligde, gewyde band van 't bloed,
 O hoe bekoorlyk is uw macht! wat zyt gy zoet!
 De liefde kan het hart zo ver niet tot zich trekken:
 Want zonder straf're vlam in my weêr op te wekken,
 Vereenigt uwe kracht de zielen tot in 't graf!

Vyfde tooneel.

PORÇIA, FENIÇE, FOKAS.

FOKAS.

Mevrouw, helaas!

PORÇIA.

De zucht, ô Fokas, die gy gaf,
 En uwe traanen, doen my reets myn ramspoed weeten.

FOKAS.

De groote Kato sterft!

PORCIA.

Is 't nootlot zo vermeeten!

FOKAS.

Ach! 's lands beschermer laat het dierbaar leven nu.

PORÇIA.

ô Wreede Goden! haalt gy Kato dan tot u?
 Zyt gy zo nydig op 't geluk der stervelingen?

FOKAS.

Gy weet, Mevrouw, hoedat zich Farnaçes zag dwingen
 Te vluchten naar zyn vloot, gevolgd door dezen held,
 En hoe dat Cezars heir zich ook vertoonde in 't veld,

Nadat het Utika, en deez' versterkte wallen,
In 't midden des bestants, had schielyk overvallen.

Ons krygsvolk, zeer verzwakt door d'eersten fellen slag,
Betoonde nochtans wat de heldenmoed vermag:
Maar Cezars benden, steeds verdubb'lende onder 't stryden,
Zag zich de dapperheid gedrukt aan alle zyden;
En Kato, druipende van 't bloed, vloog door het staal,
Hieldt de overwinning, en de Goden, honderdmaal
In evenwicht, om die tirannen te betoomen,
En wreekte 't heldenbloed der burgeren van Romen:
Maar onophoudelyk van 's vyands volk omringt,
Heeft hy gemerkt, dat hem het wreede nootlot dwingt,
Om in dit oogenblik zich zelven op te geeven,
Of onvermydelyk door de overmacht te sneeven.
't Geluk van Cezar, zegt de held, woedt nu op my;
Maar dat de vryheid in myn hart de sterkste zy.
Laat ons de glorie nu beneemen aan dien snooden,
Dien dwingland, dat hy my beschermd heeft of doen dooden!
'k Heb alles tot den dienst der Vryheid aangewend.
Laat ons omzichtig zyn, tot aan ons levensend.
Hierop nam hy zyn kling, en heeft zichzelf doorsteken!

PORÇIA.

Helaas!

FOKAS.

En Cezar zelf poogt Katoos dood te wreeken.
Toen hy den grootsten held nâ waarde had beklaagd,
Vliegt hy vol raazerny langs 't strand, om onversaagd
Verraader Farnaçes te straffen, in zyn schepen.
Hy volgt, hy haalt hem in, en heeft hem aangegrepen;
Dreigt, overweldigt hem, ja slaat den kop van 't lyf.
En niets ontsnapt den dood. Naa zulk een groot bedryf
Heeft Cezar, met zyn heir, zich elders heen begeeven.
Een weinig leevens is in Kato nog gebleeven.
Daar komt hy, stervend', van zyn lyfwacht onderstut.

Laatste tooneel.

KATO, PORÇIA, FOKAS, FENIÇE, Lyfwacht.

PORÇIA.

Ach vader!

KATO.

Porçia, uw klachten zyn onnut.

Dat niemant traanen storte, op deezen dag, dan Rome,
 Ons lieve vaderland, tot slaaverny gekoomen,
 Dat nu moet bukken voor een dwingeland, ô hoon!
 Ween Rome! ween! maar niet om my, myn lot is schoon!
 De dood van Kato is een willige offerhande,
 Een ongeluk, van geen belang meer voor den lande.
 'k Hielt in 's lands tweespalt, door de deugd, myn ziele rein.
 Ik heb met roem geleefd, en sterf als een Romein.
 Denk op uw edel bloed, wanneer gy my moet derven.

PORÇIA.

Ik ken my schuldig om aan uwe zy te sterven!

KATO.

Leef.

PORÇIA.

Om slaavin te zyn is my het hart te groot.
 Ik ben u schuldig, heer, myn leven, en myn dood.

KATO.

Gy zyt nog vry, en moet u uit dees plaats begeeven.
 Verwek my wreekers, die de vryheid doen herleeven.
 Neem Spanje tot verblyf. Zwerf als een vyandin
 Des dwingelands alom. Vergeet die slaafsche min.
 Dat Rome, zo het u ziet aan een held verbinden,
 In uwen bruidegom mag zyn verlosser vinden.
 Dat ik in u herleef. Dat myn gerechten haat,
 Die u beziele, den tiran te duchten staat.
 Kom dat ik u omhels. Wat teêrheid trof me ooit nader!
 Ontvang de gansche deugd van Kato uwen vader.

PORÇIA.

Hy is geweest! helaas! dat naâ zo zwaar een' slag,
 Ik zonder misdaad niet van droefheid sterven mag!

Einde van het laatste Bedryf.

Op Julius Cezar en Kato, *treurspél.*
Door den heere Pieter Langendyk.

Komt vryheid minnaars ziet den braaven Kato sterven,
 Die liever 't leven dan de vryheid wilde derven,
 Die hy tot in zyn dood zo kloek heeft voorgestaan;
 En ziende geen en raad om Cezars heir te slaan,
 Ja zich gedwongen om in slaaverny te leeven,
 Veel eer door eigen hand in vryheid wilde sneeven.

ô Vaderlanders! denkt aan 't dierbaar heldenbloed
 't Geen uitgestort is voor de vryheid, zo vol moed,
 Door Katoos zonder tal, eêr gy zyt vrygevochten,
 En van het juk ontlast der gruuw'lyke aardsgedochten.
 Is u iets over van de aêloude vryheidmin,
 Zo treedt met my verheugd des Amstels Schouwburg in,
 Daar LANGENDYK, geschoeid op Sofokleesche laerzen,
 Zyn' Kato dav'ren doet met donderende vaerzen,
 Die 't Fransche nagevolgd, nu zuiver Neêrduitsch spreekt,
 Wiens moedig voorbeeld elk een' moed in 't harte steekt,
 Ja door zyn noodlot zelfs den Batavier kan leeren,
 Hoe hoog, hoe dierbaar hy de vryheid moet waardeeren:
 Die naast den Godtsdienst, 't beste en allerwaardste pand,
 De sterkste grondzuil is van 't lieve vaderland.

GOVERT VAN MATER.